

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Редакторъ: ХРИСТО ШАЛДЕВЪ

Редакция и администрация: ул. „Лавеле“, № 16, телеф. 19-32

Годишенъ абонаментъ за Царството — 120 лв., за Европа — 200 лв., за Америка — 2 долара. Отдѣленъ брой 15 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народн. Просвѣщение съ окръжно № 40,358 отъ 28 XI. 1933 г. и отъ Дирекцията на Обновата

ДАР
ОТ НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
София

Стружкото Илинденско знаме

Македонски псаломъ

(Посвещава се на ИЛИНДЕНЦИ)

Да славимъ свещения келъръ,
Що въ браннитѣ нощи шуми,
Шуми и вести победа
Надъ вражески черни земи.

Гадае той тѣхния жребий
По кобна червена звезда,
Че огънь и моръ ще изтрѣби,
И ниви, гори и стада;

Рѣкитѣ гробове ще влачатъ,
И вълци ще виятъ по тяхъ,
Въ утроби деца ще заплачатъ,
Скалитѣ ще тръпнатъ отъ страхъ.

И пролѣтъ, и лѣто, и зима
Ще минатъ низъ пусти страни,
Рждага, огровната плѣсень,
Ще спомнятъ за живитѣ дни.

Надъ гроба на мрачния Каинъ
Ще сипятъ фѣртунитѣ снягъ,
И духъ безподслоненъ, разкаянъ
Ще хлопа на нашия прагъ.

Но святата мѣстъ ще обсеби
Славата на разпѣнати Богъ,
Ще гръмне срѣдъ яростъ и мълнии
Гласътъ на библейски пророкъ

Тодоръ Траяновъ

И л и н д е н ь

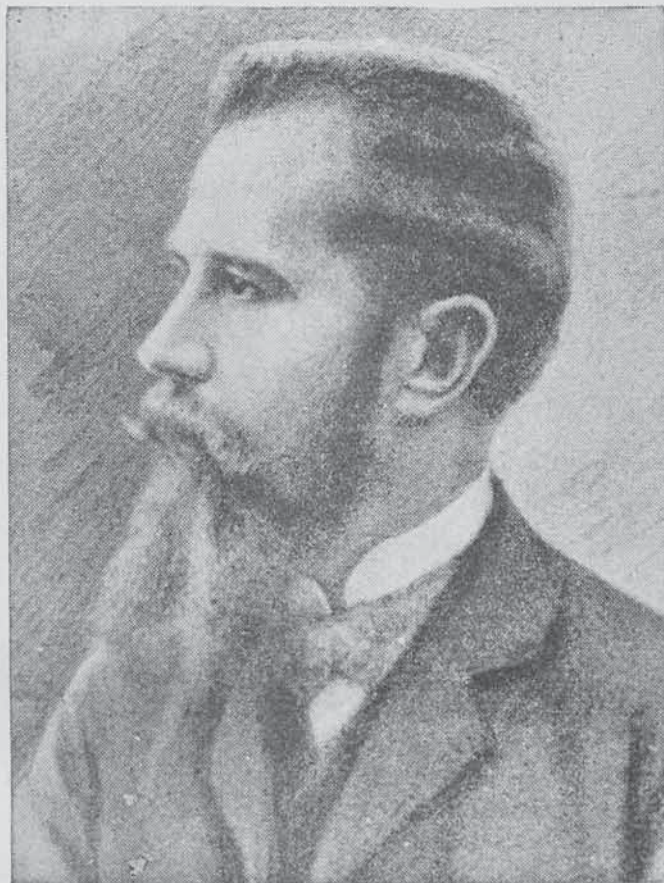
Когато през бурната 1878 година въ Берлинъ усилията и надеждитъ на бѣлгарското племе за свободенъ живогъ бѣха разбити, шепа ентузиазирани македонски бѣлгари, пропити отъ идеитъ на френската революция и минали презъ пламъцитъ на възраждането ни, преди 42 години въ столицата на Македония — Солунъ, дадохъ клетва да пробудятъ заспалия презъ течение на петъ вѣка духъ на Крали-Марко, като опредѣлиха своето политическо вѣрю съ думитъ: *Автономия на Македония*.

И почна се една подземна, тайна апостолска дейность срѣдъ всички съсловия на македонското население, което следъ 10 години създаде една нова дата, едно име — *Илинденъ*.

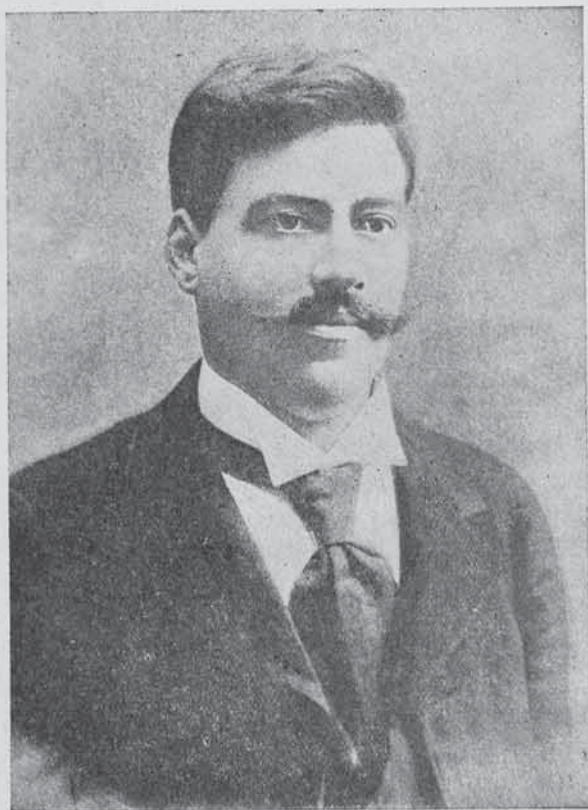
Всрѣдъ полунощната тишина, когато цѣлата природа спи въ безгриженъ и дълбокъ сънъ, македонската рая на турския султанъ, потискана и измъчвана цѣли петъ вѣка, заяви високо на турцитъ и европейската дипломация, че тя не желае вече да робува, че съ собственитъ си сили пристѣпва да извоюва своята свобода.

Позивътъ на генералния въстанически щабъ за обявяването на въстанието бѣ изслушанъ отъ нея съ умиление и грѣмогласно „ура“. Пламъцитъ на подпаленитъ бейски конаци и правителствени сгради, смѣлитъ и дрѣзки нападения върху разквартируванитъ по главни селища и стратегически пунктове султански гарнизони и доброволческитъ турски отряди, прекъсването на телеграфнитъ и желѣзопѣтни съобщения, показаха на турцитъ и евро-

Отъ върха Победоносецъ надъ Пелистеръ и Бабуна, надъ Галичица, Вичъ, Бигла, надъ Осогово и Пиринъ проехтѣ гласа на македонския селянинъ,

Дамянъ Груевъ

Гоце Дѣлчевъ

пейскитъ дипломати, че македонската рая е способна и решена да се бори за свободата си или да умре за нея.

който бѣ продалъ вола си, за да си купи пушка, а на Илинденъ 1903 г. захвърли ралото и мотиката и пое пѣтя на бунта.

Три месеци въстаналиятъ робъ държеше друмища и клисури, царуваше надъ планини и полета; три месеца сърдцето на Македония туптѣше чрезъ ехтежа на кървава борба за животъ или смъртъ, която се започна отъ две не равни страни.

Бори се той геройски и сплотенъ като единъ човѣкъ, съ надежда и увѣреностъ да изнесе борбата до благополученъ край.

И когато той се прибра при пепелищата на своитъ жилища, не заплака за изгубеното и не проклѣ своитъ вдѣхновители, защото подъ пепелищата на своитъ домове той виждаше заровени и собственото си старо малодушие, и чифлигарското си тегло. Той не жалѣше за несполуката въ борбата си въ масовото боево кръщение, защото въ тоя бой и чрезъ него той издигна могъществото на своя духъ, което на вѣки създаваше отъ него единъ неумолимъ борецъ и годенъ вече гражданинъ на свободна Македония. Не жалеше той и за изгубения въ боеветъ свой братъ, защото чувствуваше и разбираше, че славнитъ спомени за подвизитъ и жертвитъ презъ въстанието ще подготвятъ нови бойни поколения, които ще продължатъ неговата борба.

И все пакъ, съ скѣпата постеля отъ човѣшки

трупове и опожарени кжщи, що въстанието даде, бѣ поставенъ пиедестала на македонската свобода. Преди всичко, събуди се и се възроди духа на македонския българинъ и, второ, предизвика се на мѣсата на великитѣ сили.

Отсега потрѣбенъ бѣ духъ на премирителностъ, духъ на единомислие и единодействие, предвидливостъ и тактъ, за да се дойде до въжделената пълна свобода.

Нови и голѣми събития, обаче, станали извънъ неговата воля и извънъ неговата срѣда, помрачиха появилата се зора на свободата и съвършенно я по-

тулиха, за да се открие тя наново отъ младитѣ поколения, проникващи се отъ духа на Илинденъ.

И тая година, когато прокуденитѣ македонски синове се приканватъ на Илинденъ да си спомнятъ и манифестирайтъ мъченичеството на Македония и тѣхното тегло на изгнаници, нека всички се проникнемъ отъ духа на Илинденъ, за да се отдаде почитъ къмъ падналитѣ наши братя и се заяви на свѣта, че Македония е жива.

Прочее, Илинденъ е предъ насъ, духътъ на падналитѣ е надъ насъ. Нека той пребъде въ нашитѣ души всѣкога и всѣкжде.

Хр. Шалдевъ

Духътъ на Македония

Превратноститѣ въ историческия животъ на народитѣ и държавитѣ имъ сж явления обикновени и се обуславятъ отъ вътрешни неуредици и гео-

Христо Матовъ.

графското положение на страната. Неизмѣненъ, обаче, остава духътъ на народа, който, оформенъ отъ физическитѣ условия на страната, приемствено се предава отъ поколѣние на поколѣние и който се проявява въ неговия битовъ, стопански и духовенъ животъ и олицетворява въ исторически личности.

Дванадесетъ вѣка преди Рождество Христово въ сърдцето на Македония се заселило едно индоевропейско племе подъ име *македонци*. Въ продължение на четиринадесетъ вѣка — до 201 г. следъ Рожд. Христово това племе проживѣ самостоятеленъ политически животъ, презъ който то тури здрави основи на своя общественъ и стопански животъ и прояви жилавостъ и духъ на дипломатическо и военно творчество, олицетворени въ гения на Филипа II и Александра Велики.

Когато презъ VII вѣкъ следъ Рожд. Христово Македония бѣ заселена съ компактна славяно-българска маса, духътъ на древнитѣ македонци се предава на новитѣ ѝ заселници. Изразителъ на тоя духъ бѣ царь Самуилъ, който, като политикъ, предоставяйки самоуправление на всѣки народъ, се стреми да обедини всички славяни въ полуострова, а като стратегъ въ боеветѣ си съ враговетѣ се приближава до гения на Александра Велики.

По-късно тоя духъ се изразява въ лицето на Крали Марко, подвизитѣ на когото сж възпѣти отъ народа въ словесната му пѣсенъ, въ която се излага копнежа му за самостоенъ животъ и непреклонната му воля да се бори съ всѣки неприятелъ съ свѣрхестествената сила на своя херой олицетворителъ.

Когато презъ XIV в. лжчитѣ на македонското политическо слънце отново затъмнѣха, когато снагата на Македония бѣ потисната и въ продължение на петъ вѣка притискана отъ двойно робство, тая снага не се превърна въ мърша, духътъ ѝ не умрѣ. Скрытъ като жаръ въ гжстата си пепель, тоя духъ се прояви съ всичката си мощъ на *Илинденъ 1903 г.* чрезъ смѣлитѣ и дрѣзки нападения и сражения съ султанскитѣ войски и, макаръ и сразенъ съ огънь и мечъ, напомни на свѣта, че духътъ на Македония не е загиналъ, че снагата съ която той се носи, не е мъртва.

Борисъ Сарафовъ,

Развихря се тоя духъ и презъ Балканската война, който, като събра и изъ задокеана своитѣ синове въ горди легиони, грабна вѣнеца на победата съ пленяването на Яверъ паша и отбиването на Шаркѡйския десантъ.

Тоя духъ сияе победно не само въ вжорже-нитѣ действия на политическата история на Македония. Гоненъ и преследванъ съ вѣкове въ историческата паметъ на народа, въ майчиния езикъ, въ училище и черква, унизяванъ въ домъ и селища, въ учреждения и заведения, битъ съ камшикъ и приклади по друмища, улици и площади, затваранъ и окованъ въ вериги и прашанъ на заточение въ Бѣломорски острови и малоазиатски и африкански крепости, заради вѣрата му въ вѣчната правда и справедливостъ и заради непокорство, той тлѣе подъ жаравата на страданието, мъждѣе и блѣсва подъ тихата атонска свещица въ историята на Отца Паисия и творенията на Иоакима Кърчовски, Кирила Пейчиновича и Теодосия Синаитски, и въ буйния факелъ на просвѣтата разпалва се въ упорита и неспирна работа за нравствена възмога на народа и въ всеоудайно тържество въ всички посоки на живота. Победно той се изразява, най-после, и въ архитектурното, живописно и резбарско творчество на дебранина и галичанина, въ кожухарсквото изкуство на охридчанина и костурчанина, въ металическитѣ издѣлия на прилепчанина и неврокопчанина, въ търговската предприемчивостъ на велешанина и прилепчанина.

Твърдъ въ своята мжка, мощенъ въ мечтателния си романтизмъ и трезвия си позитивизмъ, омагьосанъ отъ изгубената свобода и гордъ въ постиженията на обществената си мисль и прегърналъ своето дѣлово политическо вѣрую, излъчено съ огледъ на прегрѣшенията на миналото, тоя духъ отново пилѣе благатитѣ си съкровища, смущава жаднитѣ за спокойствие сърдца, тропна на свѣтовната съвестъ, моли се, гърми и тѣгне и, докато най-после неподкупената човѣшка съвестъ признава

Пере Тошовъ

правото му за воленъ животъ, балканския и свѣтовния ареопазъ въ Букурещъ и Парижъ игнорирайки го, разкъсватъ неговото тѣло.

И въпрѣки това, духътъ на Македония не е одушенъ. Той излъчи отъ себе си нови ратници, мъченици и херои, които съ творбитѣ и подвизитѣ

Дамянъ Груевъ

си сочатъ на свѣта, че Македония е жива, че тя е мъченица, неспаредливо и жестоко наказана, че тя е разпната на кръстъ като Христосъ, че едни ѝ слагатъ търненъ вѣнецъ, други я пробождатъ съ копие въ ребрата, трети ѝ поднасятъ оцетъ и жлъчка, че въ страданнето си тя се възвисява, просвѣтлява, нравствено се пречистя, за да дочака тържествения день на своето възкресение.

Велико е страданието на Македония и велика е тя въ скръбта си, но още по-велика е Македония въ мисията си. Защото въ страданията ѝ сияе нейното безсмъртие, а въ мисията ѝ е благоденствието на балканскитѣ народи. Чрезъ страданията си Македония изпълни първата половина отъ своето месианство, като изпѣди вѣковния общобалкански врагъ-угнетителъ, а чрезъ носената отъ своя духъ борба за свобода, ще сграбчи сестрински ржцетѣ на своитѣ съседки сестри, за да се тури еднажъ за винаги миръ на балканитѣ. Въ тая мисия се призоваватъ и българи, и сърби, и гърци, и албанци, власи и евреи. Въ тая мисия се призоваватъ всички балкански държави въ името на тѣхното спокойствие и миренъ напредъкъ. Въ тая мисия се призоваватъ, най-после, и пропѣденитѣ чада на Македония. Тѣ се призоваватъ да следватъ нейния духъ, който ни учи и назидава, че сж потрѣбни грижи и усилия, труженичество и подвизи, постоянство и упоритостъ, разумъ и мъдростъ, молитви и жертви, разбирателство и сгороръ, за да възсия на македонската Голгота Божията милостъ и правда.

Хр. Шалдевъ

Напредъ къмъ идеала на Илинденъ!

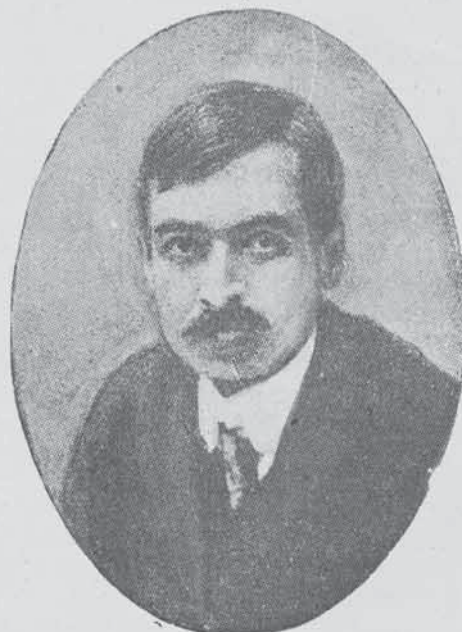
Нека не се зловиди никому, ако подчертая съ дебела линия неопровержимия фактъ, че македонски българи основаха революционната ни организа-

Тодоръ Александровъ

речъ, всички народностни елементи въ Македония ще се ползватъ отъ еднакви права и привилегии въ бъдещата автономна държава. Какъвъ и кой ще бжде официалния езикъ на тая държава — подобенъ въпросъ не се задаваше, защото всѣки съзнаваше, че неговия езикъ нѣма да бжде пренебрегнатъ, нито пъкъ ще се намѣри уменъ македонецъ, който да пожелае претопването на тая или оная народностъ. Дори старцитѣ, които се бѣха отворили отъ подлостъта на грѣцката „завѣра“ отъ 1820/21 година и не бѣха забравили ужаситѣ отъ изтѣпленията на турцитѣ по поводъ участието на македонцитѣ въ грѣцкитѣ въстания подъ шефството на Марка Бочваря, както и по поводъ нахлуването въ источна Македония на четитѣ на прогласения отъ грѣцкитѣ монаси въ Атонъ за грѣцки князь нѣкой си Манолаки, благословиха родилото се македонско освободително дѣло и го нарѣкоха „свето“. То стана скъпо и свето за цѣлия народъ благодарение на чл. чл. 1 и 2 отъ устава на организацията, които ясно очертахъ целъта на борбата — *автономията на Македония* — и правоучастието въ тая борба на всички македонци, безъ разлика на вѣра, народностъ, полъ и убеждение.

Какъвъ умъ какво братолюбие и каква спасителна мисль сж вложени въ тоя уставъ! Тая мисль излѣзла отъ умнитѣ глави на нашитѣ първоапостоли, които, съ огледъ на аспирациитѣ на Балканскитѣ държави и интереситѣ на Великитѣ сили, схващали, че е изключено да се създаде отъ Македония втора Гърция, втора Сърбия или втора България на Балкана и че нито пъкъ може да се разчита на присъединението на сжщата територия къмъ която и да е отъ Балканскитѣ държави, а братолюбието излѣзло изъ дълбочината на едно голѣмо сърце, препълнено съ кристална любовъ къмъ всѣки, който носи великото и славно име македонецъ.

П. К. Яворовъ

Това сърце бѣше и е сърцето на Македония. Подъ ритъма на неговия туптежъ, озарявано отъ блистателнитѣ лъчи на свещеното освободително

ция, македонскитѣ българи бѣха главнитѣ апостоли на страшното, но омайно освободително слово, на български се водѣше тайната кореспонденция и на сжщия езикъ се командуваха въоръженитѣ сили на В. М. Р. О. Нахалство и натрапничество ли бѣше това? Не! Никой добъръ и съзнателенъ македонецъ не издигна гласъ на протестъ противъ него, никой не реагира срещу „домогванията на единъ етнически елементъ въ ущръбъ на интереситѣ на другитѣ етнически елементи въ страната“, защото съзнаваше и разбираше, че въ случая нѣма домогвания, че не се работи за създаване на една втора България на Балкана, а за освобождението на цѣлотокупното македонско население, включително и турцитѣ, които смѣтахъ себе си ужъ за господстващъ елементъ, отъ политическо и икономическо потисничество. „Свободата е слънце, се казваше и подържаше навсѣкжде, което грѣе еднакво за праведни и за грѣшни, за стари и за млади“, си-

дѣло и затопляно отъ благодетелѣ мечти за воленъ животъ, братъ брату подаваше ржце, сливаха се въздишките и копнежите и се направляваха мислитѣ и действията въ една насока, къмъ единъ идеалъ — автономна Македония.

Въ удива и залисъ застанаха Балканскитѣ държави и Великитѣ сили предъ величието на македонския идеалъ, предъ неустрашимия духъ на македонецъ-борецъ, предъ желѣзната воля на македонския народъ и предъ сплотеността, предъ единодушието, единомислието и единоедействието, което царѣше срѣдъ широкитѣ народни маси въ страната.

кжсвани отъ звѣрове; бездомници, гладни, боси, голи, се скитаха не мили, не драги, преследвани и тормозени отъ врага.

Предъ ужаса на катастрофата една частъ отъ въстаналия народъ се изплаши и обезвѣри, но тоя страхъ се появи само подъ влиянието на минутата и за туй скоро се изпари — народътъ се съвзе и гордо и съ стоицизъмъ, достоенъ за удива, погледна на нещастieto си, безъ да охне, безъ да приклони глава, безъ да прокліна... и заработи отново за единъ вторъ Илинденъ, защото духътъ на роба бѣше системно; защото сплотеността между отдѣлнитѣ етнически елементи и сцеплението между

Малешевската чета на Христо Димитров-Кутрулята.

Турция изгуби своята устойчивост и почна да трепери предъ мисълта за скорошното и неизбежно тържество на македонския идеалъ. Тя съ ужасъ забеляза, че предъ сѣдилищата ѝ се изправяха като комити, правовѣрни мюсюлмани — турци и арнаути — и че приомитѣ да дѣли, за да владѣе, не даваха вече резултати. Да, предъ идеала и въ името на идеала бѣше заглъхналъ всѣкаквъ вѣровъ и националенъ антагонизъмъ, бѣха се оставили на страна всѣкакви класови и съсловни борби и различия: евреи помагаха парично, турци и арнаути доставяха оржие, българи, власи и гърци (гърчещи се власи, българи и арнаути) наравяха тежкия кръстъ на революцията, социалисти и духовници ръководѣха чети и си даваха взаимна подкрѣпа. И само въ единъ периодъ отъ 10 години, въпрѣки създаванитѣ отъ Балканскитѣ държави въ съюзъ съ Турция спѣнки, се извърши чудото — масата биде революционизирана и подготвена за великия денъ — въстанието.

2 августъ, 1903 год. Зарумене зората и блѣсна Илинденъ въ злато и пурпуръ. Врагътъ скоро се опомни и съ страшна сила се втурна да спасява дьовлета и да отмѣщава. Започна се неравна борба. Пожарища затрещѣха и обѣрнаха на пепелища села и градове; рѣки кърви потѣкоха по цѣлата страна; човѣшки тѣла се търкаляха по пѣтища и усой, раз-

отдѣлнитѣ членове на сѣщитѣ не бѣха похабени; защото червеятъ на разединението и пораженството, системно насаждани и старателно култивирани отъ „братскитѣ“ съседни държави чрезъ политическитѣ си и духовни представители въ страната ни, не бѣше се добралъ до корена на дървото; защото голѣмото македонско сърце си оставаше препълнено съ любовъ къмъ всѣки, който носѣше славното име македонецъ, ратуваше за автономна Македония и вѣрваше въ тържеството на правдата.

Въпрѣки всичко, обаче, злото наддѣле. Балканскитѣ държави най-сетне успѣха да влѣятъ отрова въ македонското сърце, следствие на което идеята биде пренебрегната. Настѣпи национално разединение. Отпочнаха се ежбитѣ, гоненията, взаимно изтрѣблението. Стигна се до Балканската и Свѣтовна войни, които завършиха катастрофално за насъ — Македония биде разпнната на кръстъ. Части отъ нейното живо тѣло бидоха подарени на Сърбия, Албания, Гърция и България.

Навредъ въ Балканскитѣ държави, а и въ канцелариитѣ на по-далечни сили „победителки“ разправя се, че македонски въпросъ не съществува, че той е разрешенъ въ Букурещъ и Ньой и че повдигането му означавало сепаратизъмъ, нарушение на договоритѣ, война. За насъ македонцитѣ и за

цѣлия културенъ свѣтъ македонски въпросъ сѣще-
ствува и че разрешението му въ смисълъ да
се създаде независима македонска държава,
като държава звено между балканскитѣ народи
и държави, сѣвсемъ не значи война, а тъкмо об-
ратното — означава вѣченъ миръ на Балкана.
Македония е жива, щомъ има свои чедѣ, които
мислятъ и работятъ за освобождението ѝ. И ще се
освободи, защото правото и справедливостта е
на нейна страна и защото безъ нея, като равно-
правенъ членъ, не може да се създаде нито Юго-
славянска, нито Балканска федерация, къмъ какви-
то стремително се върви.

Въ началото изтъкнахъ заслугитѣ на македон-
ския българинъ по отношение създаването и заяк-
ването на революционната организация и идването
ни до Илинденъ, чрезъ които овѣковѣчихме маке-
донския идеалъ. Мисията му не е завършена — той
е длъженъ сега, повече отъ всѣкога, да си спомни
дадената клетва, да сгруппира около свещения
идеалъ, както до Илинденъ, всички македонци, безъ
разлика на вѣра народностъ, полъ и убеждения и
съ общи усилия да подеме и изнесе — по пѣтя
на легалната борба — освободителното дѣло до
крайна победа.

Македонци, кждето и да се намираме, нека се
откажемъ отъ амбиции и дертове, нека престанемъ
да се гонимъ и самоизтрѣбваме, нека не се под-
даваме и служимъ на чужди интереси, нека бж-
демъ преди всичко добри македонци и, обединени

въ едно сърце и въ една душа, въ една мисль и
въ една воля съ общи усилия да изковемъ сжд-
бата на Родината.

Нека съ масовото си участие въ илинденското
тържество презъ тази година засвидетелствува.

Петъръ и Сандо Китанови

ме и манифестираме нашето единство и готовность-
та ни да продължимъ свещенното дѣло на Илин-
денъ.

Н. К. Майски

Младежки революционни копнежи

Изъ запискитѣ на Ив. х. Николовъ

Бѣхъ на около 10 годишна възраст, когато за
първи пѣтъ почнахъ да уча българската история
по учебника на Д. В. Манчовъ. При изучаването на
тая история азъ си казвахъ: „значи ние сме имали
царство и турцитѣ сж ни го взели“. Отъ сжщата
история узнахъ, че и Тесалия нѣкога е била насе-
лена съ българи, които гърцитѣ сж ги погърчили.
И тогава пакъ си казахъ: „Значи и гърцитѣ сж
наши неприятели. Тогава, защо нашитѣ бащи не
възставатъ да си взематъ царството отъ турцитѣ
и да си повърнатъ погърчената Тесалия? Вспрѣдъ
българскитѣ земи се простира Стара планина, кж-
дето могатъ да се събератъ всички възстанали бъл-
гари и оттамъ да трѣгнатъ къмъ Цариградъ,
Солунъ и Тесалия“. Отъ Битиписанието пѣкъ на-
учихъ, че Мойсей, като видѣлъ, че единъ египтя-
нинъ да бие единъ израилитянинъ, отървалъ израил-
тянина и убилъ египтянина. И тогава си казахъ:
„ако видя нѣкой инородецъ или иновѣрецъ да бие
българинъ, последниятъ ще защита, а първия ще
набия“. И наистина случи се да приложѣ това скоро.
Единъ пѣтъ виждамъ две турчета въ нашата махала
да биятъ едно българче. Спуснахъ се, набихъ тур-
четата и отървахъ българчето. Отъ тогава тия тур-
чета не закачваха българчетата въ махалата ни.

Свършихъ класното училище въ града ни, което
тогава бѣше двукласно, и останахъ да помагамъ
на баща си въ фурната (баща ми бѣше хлѣбаръ).
Порасналъ и движещъ се въ чаршията, можахъ да
схваща лошитѣ обноски на възрастнитѣ турци, на
административнитѣ и сждебни чиновници, както и
на деребитѣ турци къмъ българитѣ, които много
пѣти невинни страдаха. Всички тия впечатления
вътѣпяваха се въ паметта и душата ми и лека по-

лека въ мене зрѣеше идеята за бунтъ противъ
потисницитѣ — турцитѣ, и когато презъ м. априлъ
1875 год. прочетохъ въ в. „Зорница“, че въ Босна
и Херцеговина избухнало възстание противъ тур-
цитѣ, развълнуванъ, пѣкъ си казахъ: Ха, сега е
време да възстанатъ всички българи и заедно съ
възстаналитѣ бошнаци и херцеговинци да изпѣдятъ
турцитѣ отъ Старопланинския полуостровъ и да
образуватъ отново своето царство, което да гра-
ничи до тритѣ морета: Черно, Бѣло и Адриатиче-
ско“. Заседнала вече тази мисль въ душата и съз-
нанието ми, азъ почнахъ да мисля, какъ ние отъ
Кукушъ можемъ да възстанемъ и, най-сетне, дой-
дохъ до ясна представа за онова, което трѣбва да
вършимъ, а именно, че трѣбва да се основе една
революционна организация, която да подготви насе-
лението за възстание. Но какъ да се почне? На
кого най-напредъ да повѣря тайната си? Следъ
дълги размисления най-сетне решихъ да повѣря
тайната си на бившия мой съученикъ Гоце Ван-
геловъ — гърбавия, 3—4 години по-възрастенъ отъ
мене. Бѣше м. септемврий 1875 г., когато се решихъ
да отида при него и му предложи да основемъ
революционенъ комитетъ, който да подготви бъл-
гаритѣ да възстанатъ противъ турцитѣ и освобо-
дятъ България. Той се съгласи съ мене и решихме
да посветимъ на сжщата идея другаритѣ си, бивши
наши съученици: Ичо Вѣлчевъ, Ваню Дупковъ,
Кольо Тодоровъ и др., които единъ по единъ бѣха
посветени въ кжщата на Гоце Вангеловъ. До края
на 1875 година посветенитѣ наброявахме вече 8
души. Въ началото на 1876 год. почнахме да посве-
таваме наши другари извънъ града — отъ селата.
До Великденъ успѣхме да привлечемъ още 4-ма

души, между които бѣше Динѣ Занковъ, братовчедъ на Гоце Гърбовъ и по-възрастенъ отъ него съ 2—3 години. Като по-възрасенъ и по-опитенъ той често се присмиваше на нашия смѣли планове и ни корегираше, но винаги се съгласяваше съ насъ. Така, единъ день следъ Великденъ на 1876 год. всички бѣхме се събрали въ кѣщата на Гоце Гърбовъ. Азъ предложихъ следния смѣль планъ за организиране и възстание: всѣки единъ отъ насъ да привлече по 2—3-ма свои роднини или познати отъ всѣко село, които да бждатъ посвѣтени отъ града и селата, наброй до 3,000 души преоблечени и съ скрити пушки, да се събератъ въ Солунъ и тукъ, разпредѣлени на три групи, да завзематъ Топхането, Еди-куле и казармата. Станали господари на града, съ турскитѣ топове нѣма да се допусне пристигането на каквито и да сж параходи, а съ пушкитѣ на обезоръженитѣ турски войници да бждатъ въоръжени всички българи отъ Солунъ. Сжщо и желаещитѣ евреи, но по никой начинъ гърцитѣ. Динѣ Занковъ съ свойственото си опозиционерство пакъ зададе неизмѣнитѣ си въпроси: „Ами ако не се събератъ 3,000 души? Ами ако не успѣятъ да завзематъ Топхането и да обезоръжатъ войската? . . .“ Въ края на краищата всички събрали се на съвѣщание 12 души съзаклетници възприеха и одобриха моя планъ. Това бѣ презъ м. септемврий 1875 г.

Въ началото на 1876 г. бѣхме готови съ списъцитѣ на другаритѣ ни отъ селата, които трѣбваше да бждатъ посвѣтени въ съзаклетничеството. Следъ Великденъ се пристѣпи къмъ посветяването имъ, като се повикваха въ града единъ по-единъ или се отиваше въ тѣхнитѣ села.

Презъ сжщата 1876 година на 24 априль въ Солунъ бидоха убити отъ фанатизираната турска тѣлпа френския и германския консули. Това злодѣяние ни обнадежди, предполагайки, че французи и нѣмци ще изгонятъ турцитѣ отъ Македония и

като турското правителство обѣси единъ арапинъ, който ужъ убилъ консулитѣ, военнитѣ параходи на великитѣ сили напуснаха солунското пристанище.

На 2 май — лѣтни св. Атанасъ азъ заминахъ за с. Дурсанлий, 1 1/2 ч. далечъ отъ Кукушъ. Тамъ

Иванъ х. Николовъ

Константинъ Кирковъ

ще ни освободятъ. И наистина, скоро научихме, че въ Солунското пристанище сж пристигнали много военни параходи. Ние младитѣ тържествувахме, но следъ една седмица настѣпи разочарование: следъ

живѣеше единъ бившъ мой съученикъ на име Димитъръ Дурсанлийски, когато подпомагахъ въ решаването на задачитѣ по аритметика, та поради това той и баща му бѣха ми благодарни. Смѣтахъ да го посвѣта въ нашата идея, а следъ това той да привлече свои другари отъ сжщото село. Но той не бѣше въ селото — бѣ отишелъ на гости въ сѣседно село, та се върнахъ обратно въ града. Както на отиване, така и на връщане по пътя не срещнахъ никакъвъ човѣкъ. Когато се прибрахъ въ кѣщи, родителитѣ ми почнаха да ми се каратъ, за дето съмъ отсъствувалъ отъ кѣщи. Азъ имъ казахъ истината, а тѣ ми казватъ: „насъ тукъ турцитѣ искатъ да ни колятъ, а ти си тръгналъ да ходишъ по друмища и села. Какъ не сж те заклали турцитѣ по пътя?“ После тѣ ми разказаха, че въ България имало възстание, поради което турцитѣ отъ града били много наежени и искали да избиятъ всички българи. За тази целъ първенцитѣ турци дошли въ кѣщата на кадията, сѣседна на нашата, да искатъ неговото съгласие. Кадията, обаче, не се съгласилъ. Новината ме изплаши, но въ душата си се радвахъ, че българитѣ отъ Сръдно-горието и Стара-планина сж възстанали. По-късно узнахме, какъ е било потушено възстанието и какви жертви дадоха българитѣ. Униние и чувства на отмъщение въ едно и сжщо време ме обхванаха.

Поради станалитѣ събития 12-тѣ души решихме

да не ходимъ за известно време въ селата, а да се ограничимъ съ агитационна работа само въ града. Презъ това време азъ завеждахъ касата на фурната ни и ми се падна да прочета историята на

Илия Тръчковъ

о. Паисий, второ издание, печатано въ Будимъ въ 1842 г. На края на книгата забелѣзахъ, че има изобразенъ лъвъ и надписъ: „свобода или смъртъ“. По образа на това изображение решихъ да се изведе знаме за организацията ни. Купихъ платъ и разноцвѣтни конци и въ продължение на единъ месецъ извезахъ знамето. Когато на Петровденъ се събрахме въ къщата на Гоце Гърбовъ, извадихъ знамето, заковахъ го на върлина и дълго марширувахме въ стаята, пѣйки бунтовническата пѣсень. „Вѣтъръ ечи, балканъ стени“. Знамето остана въ къщата на Гоце на съхранение.

Следъ Петровденъ почна да се говори, че Сърбия и Черна гора ще обявятъ война на Турция. Тия новиви ни зарадваха и обнадеждиха, смѣтайки, че вече ще бждемъ освободени. Свиканитъ турци доброволци отъ околията се събраха въ града и се отдалоха на грабежъ по чаршията и къщитъ. Презъ м. септемврий доброволцитъ заминаха на северъ. Когато по-късно узнахме че турцитъ победиха сърбитъ униию отново ни обхвана. Почнахме да се сърдимъ на Русия, че не помогна на своитъ сестри, толкозъ повече, че Турция следъ войната е доста ослабнала.

Войната още не бѣ свършена и почнаха да се носятъ слухове, че ще се свикатъ представители отъ великитъ сили на конференция въ Цариградъ, която да изработи реформи за Европейска Турция и специално за България. Вестницитъ почнаха да пишатъ за работата ѝ и ние съ интересъ следихме работата на конференцията. Сжщевременно почнаха да се носятъ слухове, че Русия се готви за война съ Турция и си казахме: „Щомъ Русия обяви война, свършено ще е съ Турция“. Тревожихме се отъ обстоятелството, че обявяването на войната се бавеше. Най-после, презъ априлъ 1877 г. чухме, че Русия обявила вече война на Турция и почувствувахме облекчение. Подиръ малко разнесе се новината, че руситъ сж стигнали балкана и настѣпили въ Тракийското поле. Всички се радвахме на рускитъ успѣхи, защото увѣрени бѣхме, че ще се осво-

бодимъ отъ турцитъ, но при неуспѣхитъ въ военнитъ действия, обхващаше ни униию и страхъ. До падането на Плѣвенъ времето прикахме изобщо тревожно — смѣсено съ надежди. Следъ пленяването на Османъ-паша се успокоихме и възрадвахме, а следъ пленяването на Вейселъ паша и падането на Одринъ безъ бой, ние съвършено се успокоихме и освобождаването ни считахме за осигурено. Вече почнахме да се готвимъ за посрещането на рускитъ войски, които трѣбваше да дойдатъ въ Македония и я освободятъ. Известието за сключването на С. Стефанския миръ ни увѣри, че освобождението ни е напълно осигурено, но тревожеше ни обстоятелството, че рускитъ окупационни войски още ги нѣмаше въ Македония.

Но ето че се заговори, какво великитъ сили искали да ревизиратъ С. Стефанския миръ! Почнахме да негодуваме и да казваме: „Що работа иматъ тия велики сили въ този въпросъ? Дали воюваха тѣ и жертви дадоха, та си присвояватъ това право?“ Една сянка отъ съмнение ни налегна. Не дохождането на рускитъ войски да окупиратъ Македония още повече засили съмнението ни, но следъ като се заговори за Берлинския конгресъ се утешавахме отъ мисълта, че С. Стефанския миръ трѣбва да се санкционира отъ великитъ сили. А когато узнахме резултата отъ Берлинския конгресъ, гръмъ ни порази! Разочарованието и отчаянието ни нѣмаха край. Плакахъ безутешно като дете. Нѣмаше, какво да се прави, трѣбваше да се примиримъ съ положението. И какво да се прави сега? Единъ денъ свикахъ въ училището 12-тѣ души другари, съобщихъ имъ решението на Берлинския конгресъ и въ края имъ казахъ: „Каквито възстания и да правимъ сега, нѣма да ни помогнатъ. Едно измѣнение решенията на Берлинския конгресъ може да стане най-рано подиръ 20 години, когато интереситъ и отношенията на военнитъ сили се измѣнятъ, та при едно наше възстание нѣкои отъ тия сили да взематъ нашата страна. Но запомнете, че до

Христо Чернопѣвъ

като Македония не стане втори Батакъ, т. е. до като не възстане, нѣма да се освободи“. Разотидохме си и турихме точка на нашата революционна организация.

МАКЕДОНИЯ — 4. Напояване и подобласти

Общо взето Македония се напоява добре. Годишният валежи тук възлизат средно на 650 литри на кв. метър. Максимум валежи, който достига над 800 литри, е по зоната на най-голямата подковообразна планинска джга — по Родопитъ, Рила, Осогова, Шаръ и Пиндъ, а минимума, достигащ до 350 литри, е по низинитъ въ юго-източна Македония — въ Халкидика, Солунското, Сърското и Драмското полета.

Валежи падатъ презъ четиритъ годишни времена, но най-много тѣ падатъ презъ пролѣтѣта и есенѣта и се обуславятъ главно отъ владеещитъ

Докато въ горното и долното си течение Бистрица, както другитъ, върви въ юго-източна посока, въ средната си частъ отъ южния край на Снѣжничъ планина до Енидже-Вардарското езеро тя тече въ с. източна посока.

1. Рѣката *Бистрица* въ старо време се наричала *Халиакмонъ*; турцитъ я наричаха *Индже Кара-су* (Крива Черна рѣка), а българитъ — *Бистрица*. Тя се образува отъ три главни притоци — *Бѣлица*, *Смърдешка* и *Костенарийска рѣки*. Първата — Бистрица извира отъ Грамосъ планина, втората — отъ Баба пл. (отъ Псодеркия проходъ), а третата — отъ Пиндъ планина.

Въ горното си течение р. Бистрица приема води и отъ *Костурското езеро*, което влиза въ нейния басейнъ. Езерото заема 28 кв. клм. водно пространство и е високо 870 м. надъ морското равнище.

Въ горното си течение р. Бистрица приема още следнитъ по-значителни дѣсни притоци: *Гозна*, *Праморица* и *Венетика*.

Въ басейна на р. Бистрица се намиратъ следнитъ македонски подобласти: *Нестрамско* — по басейна на р. Бѣлица, която обгрѣща 32 селище съ центъръ с. Нестрамъ; *Костенарий* — по ба-

сейна на р. Костенарска, обгрѣщаща 15 селища съ центъръ с. Осничани; *Пополъ* — съ 18 селища и центъръ с. Загоричани; *Кореца* — съ 26 селища и центъръ с. Смърдешъ; *Анаселица* — която обхваща селищата по Бистрица между притоцитъ ѝ Гозна и Праморица съ центъръ Лаписиста и *Кампания* — заемаща крайбрѣжието около устието на Бистрица съ центъръ с. Либаново.

На с. западъ отъ костурската котловина се намира обкрѣжената отъ планинитъ Бигла, Баба, Горбещъ, Суха-гора и Галичица висока и голѣма котловина, дълбокото дѣно на която е изпълнено съ водитъ на *Голѣмото* и *Малкото Прѣспански езера*. Дветъ езера се отдѣлятъ съ тѣсна и низка ивица суша и заематъ 338 кв. клм. пространство при 906 м. височина на водното имъ равнище. Езерата сж безотични, но вижда се, че водата на голѣмото Прѣспанско езеро чрезъ подземни рѣки се втича въ съседното Охридско езеро.

Около езерата сж подобластитъ *Горна Прѣспа* съ 32 селища и центъръ гр. Ресенъ и *Долна Прѣспа* съ 44 селища и центъръ с. Германъ.

По на с. западъ се намира *Охридското езеро*. То се огражда на западъ отъ планинитъ Ябланица и Мокра, а на изтокъ — отъ Галичица и разклоненията на Бигла и Илийна планини. Южнитъ и севернитъ му бродове сж низки. На северъ се простира по-обширно поле, дето въ единъ кѣтъ е разположенъ историческия гр. Охридъ, българския Иерусалимъ.

Пиринскиятъ връхъ Ель-Тепе

тукъ вѣтрове: западния и южния, при духането на които движещитъ се въздушни маси, срещайки препятствия при тритъ планински подковообразни възвишения, образуватъ възходящи въздушни течения, та поради изстудяването имъ, воднитъ пари се сгѣстяватъ и падатъ на земята въ видъ на дъждъ или снѣгъ. Поради това Родопитъ, Рила, Осогова, Шаръ, Пиндъ и Западномакедонскитъ планини сж хидрогравски центрове, отъ дето взиматъ водитъ си почти всички голѣми рѣки на Полуострова.

Но Македония се напоява и отъ водитъ на голѣмитъ свои рѣки и тѣхнитъ притоци, които текатъ въ разни посоки изъ цѣлата македонска земя. Коритата на всичкитъ македонски рѣки минаватъ по голѣмитъ отъ тектониченъ произходъ долини, разположени почти въ меридианна посока. Дълбокитъ дѣна на тия долини презъ течение на вѣковетъ сж били насипани отъ свлечени материали, поради което се образували равни наносни полета, дето предимно се събирали и събиратъ водитъ на самитъ рѣки и тѣхнитъ притоци, които води преди вѣкове си пробили пѣтъ по канариститъ теснини — по проломитъ си и които сега чрезъ канали напояватъ тия полета.

Всички македонски рѣки текатъ въ една юго-източна посока и се вливатъ въ заливитъ на македонското бѣломорско крайбрѣжие.

Отъ петѣтъ македонски рѣки само р. Бистрица прави изключение въ посоката на своето течение.

Отъ северния брѣгъ на Охридското езеро почва рѣката *Дринъ*, която, като минава презъ Стружкото поле, дето отъ дѣсно приема притока си *Сатеска рѣка*. Следъ това тя минава презъ планинската клисура между Ябланица и Стогова планини, за да се яви въ Дебърското поле, дето отъ дѣсно приема р. *Радика*. Северно отъ гр. Дебъръ тя навлиза въ Албанската земя и, като приема

нище на Стогова планина съ 24 селища и центъръ Кочеджикъ и *Голо-бърдо* — по източнитѣ склонове на Дешатъ планина до коритото на Радика съ 25 селища и центъръ Требище.

Лазаръ попъ Трайковъ

Марко Лерински.

пъкъ отъ дѣсно притока си *Бъли Дринъ*, влива се въ Адриатическо море.

По басейна на р. Дринъ сж следнитѣ подобласти: *Дебърца* (Горна и Долна), на северъ отъ гр. Охридъ по басейна на р. Сатеска съ 23 селища и центрове Куратица и Издеглове, *Малесия* (Охридска и Дебърска), която обхваща пространството по дѣсния брѣгъ на Дринъ между

На изтокъ отъ Костурското езеро се намира обширната *Саржболска котловина*, която се огражда отъ планинитѣ Вичъ, Нича, Дурла и Докса. Тая котловина е затворена отъ всѣкъде и по дълбокитѣ ѝ дѣна сж разположени редъ безотични езера и блата, по-важни отъ които сж: *Руднишкото*, *Петърското* и *Островското*. Последното е най-голѣмо, заема 74 кв. м. и е високо 528 м. Най-

Костурската чета на Митре Влака и Атанасъ Кършановъ.

с. с. Ташъ-Маруница и Жржаново; *Дринъ-колъ* — по лѣвия брѣгъ на Дринъ срещу Малесия съ 13 селища и центрове Вевчани и Модричъ; *Рѣка* — по басейна на р. Радика съ 47 селища и центрове Галичникъ и Лазарополе; *Жупа* — по високото рав-

северната частъ на тая котловина се именува *Рудникъ* съ центъръ Екши-су, а на изтокъ отъ Рудникъ е *Горна Нисия*. Останалата частъ се именува съ общото име *Саржболско* съ центъръ Кайляри. Преданието казва и В. Кънчевъ отбелязва, че

водитъ на Островското езеро чрезъ подземна рѣка се отичатъ въ *Пазарското, Енидже-Вардарското* езеро-блато, което заема 130 кв. м. и е плитко. Рѣката, която се образува отъ водитъ на Островското езеро е р. *Вода*, която минава презъ гр.

жието на мощния Шарски клонъ *Зендель-бегъ*. Отначало Вардаръ тече въ с. източна посока, приемайки отъ лѣво много притоци, които напояватъ Гостиварското и Тетовикото полета. Полетата сж високи 429 м. Силно увеличенъ съ вода, Вардаръ,

напуцайки Тетевското поле, навлиза и тече презъ теснината *Дервентъ* или *Жеденъ*, която се образува отъ Рогачевската планина и Суха-гора. Следъ това Вардаръ тече въ юго-източна посока и навлиза въ Скопската котловина, дето приема голѣмитъ и пълноводнитъ си притоци — *Ленецъ*, отъ лѣво и *Тръска* (Велика), отъ дѣсно, които чрезъ канали напояватъ полето. Понизкитъ дѣна на скопската котловина сж изпълнени съ вода и образуватъ тинясти плитки блатата, поради което климатътъ тукъ е нездравъ.

На югъ Вардаръ минава презъ *Велешката*

клинсура, която се образува отъ овчеполскитъ хълмове и източнитъ клонове на Якупица планина. Тукъ отъ лѣво, северно отъ гр. Велесъ р. Вардаръ приема

Воденъ и се втича въ Пазарското езеро. Въ сжщото езеро се втича и р. Мегленщица, която въ долното си течение се нарича *Колудей*.

2. Водитъ на Пазарското езеро се отичатъ въ Солунския заливъ чрезъ тинястата рѣка *Кара-азмакъ*.

По басейна на Пазарското езеро и втичащитъ се въ него рѣки сж следнитъ подобласти: *Мгленъ* по басейна на р. Мегленщица съ 54 селища и центъръ Сжботско; *Славица* по долното течение на р. Вода и Калудей отъ западния брѣгъ на езерото до подножията на Дурла планина съ центъръ Кадиново, *Долни Нисии* между южния брѣгъ на езерото и р. Бистрица съ центъръ с. Ниси и *Урумлюкъ* между Кара-азмакъ и Бистрица и юго-източния брѣгъ на езерото съ центъръ Гида.

3. *Вардаръ* е най-голѣмата македонска рѣка. Тя раздѣля Македония на две почти равни части, а басейна ѝ (27,300 кв. м.) обхваща приблизително $\frac{2}{5}$ отъ цѣлата македонска земя.

Най-старото име на р. Вардаръ е *Аксиосъ*, а въ срѣднитъ вѣкове се наричала още *Барбариусъ*.

Вардаръ води началото си отъ единъ голѣмъ карстовъ изворъ близо до с. Врутокъ въ подно-

Прѣспанското езеро съ островъ Ахилъ.

гр. Струга.

водитъ на голѣмия си притокъ *Пчиня*, а отъ дѣсно — малкитъ си притоци *Тополка* и *Бабунска*. После тя навлиза въ широка хълмиста област, дето отъ лѣво приема водитъ на *Бръгалница*, а отъ дѣсно — на *Черна*, за да навлѣзе пѣкъ въ предпоследната си красива и величествена клисура *Демиръ-капия*. Отъ с. Градецъ р. Вардаръ навлиза въ Горно-Боймийската котловина и Гевгелийското поле и, като мине последната тѣснина *Циганската кли-*

сура, която се образува отъ Паякъ планина и юго-западнитъ разклонения на Бѣласица, навлиза въ Солунското поле и се втича въ Солунския заливъ, приемайки отъ лѣво водитъ на р. *Галикъ*.

Въ басейна на р. Вардаръ спадатъ езерата *Дой-*

центрове Бродъ, Локвица и Могилецъ; *Славица* по Крива-рѣка, притокъ на Пчиня съ центъръ Криво-рѣчна Паланка; *Сръдоръкъ* между Крива-рѣка и Пчиня, по юго-западнитъ склонове на Козякъ планина съ 34 селища и центъръ Байловци. Цѣлата

Тома Давидовъ

Христо Узуновъ

ранско, Аржанско и Аматовско. Последнитъ две езера-блата сега сж пресушени, та водитъ на Дойринското езеро чрезъ каналъ се втичатъ въ Вардаръ южно отъ Карасуле. На изтокъ отъ Солунъ сж две затворени отъ планинитъ Хортачъ, Холомода и Круша котловини, дъната на които сж изпълнени съ водитъ на езерата *Лагадинско* и *Бешикъ*.

Въ басейна на р. Вардаръ сж разположени много рѣчни долини и планински котловини, които носятъ следнитъ подобластни имена: *Горни Пологъ* съ 51 селища и центъръ Гостиваръ и *Долни Пологъ* съ 107 селища и центъръ Тетово. Тия две подобласти сж разположени по най-горното течение на р. Вардаръ между Шаръ и Суха гора. Въ Скопската котловина сж разположени подобластитъ: *Блатия* съ центрове Кадино-село и Капланово, *Скопска Черна-гора* съ 19 селища и центъръ Кучевица и *Торбешия* съ центъръ Сушица. *Копачка* (горна и долна) съ 23 селища и центрове Попоецъ и Бѣлица и *Заяцъ* съ 22 селища и центъръ с. Заяцъ, заематъ най-горното течение на р. Тръска; *Поръчье* (горно и долно) по срѣдното течение на р. Тръска съ 39 селища и

пкъ висока местностъ между Пчиня и Крива-рѣка носи името *Козяча*. Селищата, разположени по юго-западнитъ склонове на Осоговската планина и намиращи се между Крива рѣка и Брегалница спадатъ въ подобластта *Осоговия* съ центъръ Кратово, а хълмистото пространство на западъ отъ Осоговията между сжщитъ рѣки и Вардаръ носи името *Овче поле* съ центъръ св. Николе. По горното течение на р. Брѣгалница сж разполо-

Проломъ на р. Тръска край с. Майка, Скопско

жени подобластитъ *Малешев* съ центрове Берово и Пехчева и *Пиянецъ* съ 13 селища и центъръ Ца-

рево-село. По басейна на р. Тополка е подобластта *Гроотъ* съ 21 селище и центрове Дръново, Врановци и Мелница, а по р. Б.буна — *Азотъ* съ 32 селища и центрове Папрадица, Богомилъ и Теово. Между долното течение на Бабуна и Черна се про-

Демиръ-капия се простиратъ подобластитѣ: *Горна Боймия* съ центъръ Валандово; *Търновата* между Гевгели и Дойранъ съ центъръ Богданци; *Долна Боймия* съ 33 селища и центрове Боймища и Гумендже; *Вардария* съ 27 селища и центъръ с. Бо-

Никола Каревъ

Ан. Лозанчевъ

стира подобластта *Клепата* съ 20 селища и центрове Войница, Подлесъ и Чичево.

По басейна на р. Черна сж разположени подобластитѣ: *Демиръ-хисаръ* (Желѣзникъ) съ 35 селища и центъръ Церъ; *Пелогония*, която обхваща Прилепското, Битолското и Леринското полета съ центъръ Битоля; *Морихово* съ 33 селища и центрове с. Дуне и с. Витолище и *Тиквешъ* — между

зецъ и *Богданско* — по басейна на р. Галикъ и Круша планина съ центъръ гр. Кукушъ. На изтокъ отъ Солунъ по Хоротачь пл. и Халкидика се простира подобластта *Гелемерия* съ 34 селища и центъръ с. Галатища.

4. *Ръка Струма* въ старо време се именувала *Стримонъ*. Тя извира отъ Витоша и въ началото тече въ западна посока, дето пои Пернишката и Радо-

Охридската чета на Дѣянъ Димитровъ,

долното течение на р. Черна и Вардаръ съ 72 селища и центрове Кавадирици и Неготинъ.

По долното течение на р. Вардаръ на югъ отъ

мирската котловини. Минавайки Бѣловсната клисура, тя прави голѣмъ завой и отъ Кюстендилското поле тече въ югоизточна посока, напоявайки съ во-

дитѣ си и съ тия на голѣмитѣ си притоци Дупнишкото, Г. Джумайското, Мелнишко-Петричкото и Серското полета, кждето приема водитѣ на следнитѣ по-главни свои притоци: *Драговищица* и *Струмица* отъ дѣсно и *Джержменъ*, *Рилската рѣка*,

склонове на Беласица, която обгрѣща 32 селища между Петричъ и Струмица съ центъръ с. Конярене. Селищата пъкъ въ Търновската котловина спадатъ въ подобността *Лиси* съ центъръ Зърново. 5. *Рѣка Места*, — старото ѝ име е *Нестусъ*, —

Борисъ Дранговъ

Петъръ Васковъ.

Горно-Джумайска, *Св. Врачка* и *Мелнишка Бистрици* и р. *Драматича*. Въ дѣното на Серското поле Струма образува езерото *Тахино*, отъ дето чрезъ тесния каналъ *Чаязи* се влива въ Орфанския заливъ. Въ Македония Струма е образувала две красиви клисури — *Кресна* и *Рупелъ*.

Рѣката Струма е дълга 392 км., а басейна ѝ заема 16,280 кв. км. пространство.

води началото си отъ два притока — *Бѣла* и *Черна Мѣста*, които извиратъ отъ Рила планина. Още въ най-горното си течение, приемайки много притоци, идващи отъ Рила, Родопитѣ и Пиринъ, въ Разложката котловина тя става пълноводна и тече въ юго-източна посока. После тя минава презъ теснината *Момина Клисура* и въ неврокопската котловина приема своя значителенъ притокъ *Дос-*

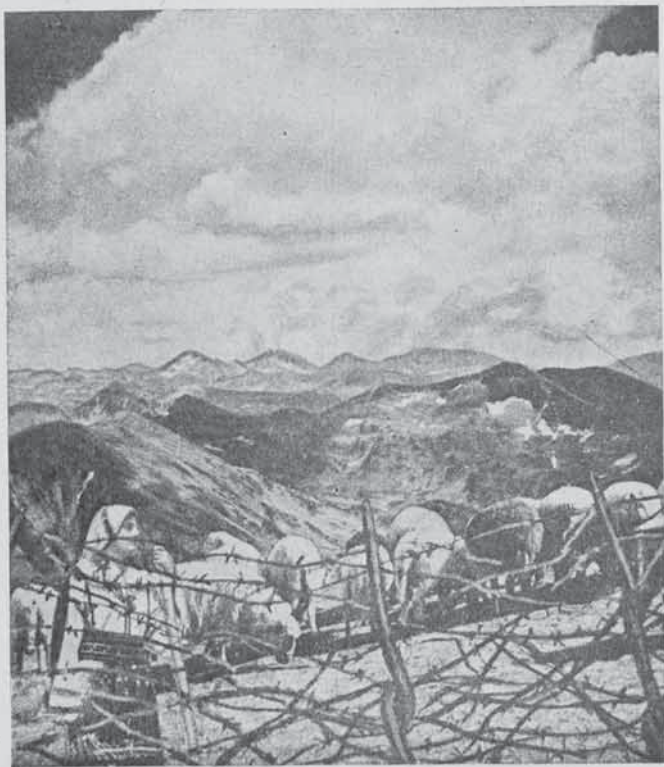

Кичевската чета на Пешо Радевъ — Пашата.

Въ басейнътъ на р. Струма сж разположени следнитѣ подобласти: *Кресна*, която обхваща селищата по Кресненското дефиле и *Подгория* — по севернитѣ

патска рѣка, а по-на югъ -- *Чечката рѣка*. Като напусне неврокопската котловина, Места, лакатушайки, минава голѣма теснина, която се образува

отъ Родопитъ и южния Боздогъ и после навлиза въ *Саржиабанското поле*. Влива се въ Бѣлото море срещу о. Тисосъ, образувайки широка и тиня-

Тжгата на овчарката-македонка при теленитъ мрежи на границата

ста делта, поради коего климата тукъ е нездравъ. Места е дълга 350 клм.

Въ басейна на р. Места се намиратъ следнитъ подобласти: *Разлогъ* съ 15 селища и центрове гр. Разлогъ (Мехомия) и гр. Банско, *Доспатъ*, която обгръща селищата пръснати по Доспатската планина, *Чечъ*, която обхваща басейна на р. Чечъ съ 36 селища и центъръ с. Борово и *Мървашко* на с.-изтокъ и юго-западъ отъ Али-ботушъ съ центрове с. с. Гайтаниново и Крушово.

Изброенитъ 55 македонски подобласти, както казахме, сж разположени по главнитъ рѣчни долини, които се напояватъ отъ водитъ на минаващитъ презъ тѣхъ рѣки и сж много плодородни. Поради това тѣ сж центрове на разнообразни земеделски произведения. По сжщата причина тѣ сж гжсто населени и населението споредъ бита и носиитъ му показва, че въ тия долини въ старо време сж се заселили отдѣлни родове на едно и сжщо племе. Общиятъ битъ и еднакъвия имъ говоръ ни подсказва това.

Сношенията на населението отъ долинитъ е ставало и става по коритата на рѣкитъ или презъ седловинитъ и приходитъ на срещащитъ се планини. Но главни съобщителни артерии за цѣла Македония сж били и си оставатъ коритата на голѣмитъ македонски рѣки и тия на тѣхнитъ по главни притоци. И понеже устията на тия рѣки се събиратъ при Солунския и Оржанския заливи на Бѣлото море, то и движението на населението и произведенията му отъ край време и до сега е ставало и става отъ отъ периферията на македонската земя къмъ Солунъ и Кавала и обратно. Така, населението отъ Костурско, Ларинско, Охридско, Битолско, Кичевско, Тетовско, Скопско, Кумановско, Кратовско,

Малешевско, Разложко, Неврокопско при своитъ взимания и давания, при продажба и покупка на стоки, се е движело къмъ македонскитъ морски порти — Солунъ и Кавала и рѣдко е минавало презъ граничитъ проходи на своята земя, за да търгува съ това отъ съседнитъ балкански области — Тракия, Мизия, Шумадия, Босна, Албания, Епиръ, Тесалия. Така, че Македония поради своитъ съобщителни сръдства въ стопанско отношение представлява една цѣлостна и самостоятелна стопанска единица. Това обстоятелство напълно оправдава становището на македонцитъ да искатъ Македония за македонцитъ, да искатъ политическото обособяване на тая балканска областъ, която споредъ географското си положение ще служи за звено на всички балкански държави. Сегашното политическо дѣление на Македония е изкуствено, и не само, че сжзва сношенията на населението и и пречатъ на обмѣната на произведенията му, но и мори въ всѣко отношение живота на нейнитъ отдѣлни части, поради което, създаденото въ Букурещъ и Ньой положение е естествень изворъ на бунтарство, което е обладало и обладава духа на македонца и е основна причина за неспокойствието на Балканитъ, частно, и, общо за Юго-източна и Сръдна Европа. III.

Пито Гулевъ

НАШИЯ ВЕЛИКДЕНЬ

Илинденъ!

Безсмъртно наше име, велика, славна дата на подвигъ величави въ борба за свободата, творецъ на души смѣли, ковачъ на воля силна, на вѣра въ мощъ народна, на добродѣтелъ дивна.

Илинденъ!

Ти Турция разклати, тирани разтрепѣри и робството, че, пада имъ даде да разбератъ; и чрезъ сълзи и кърви връзъ пепелища родни записа ти завета на светцитъ безбройни. . .

Илинденъ!

Чрезъ тебъ сме ний велики, съсъ тебе се гордѣмъ, чрезъ тебъ ще сме свободни и вѣчно ще живѣмъ! И името ти славно отъ родъ въвъ родъ, Илинденъ, у нази ще пребже катъ името *Великденъ*. . .

Н. К. М.

Мирчо Найдовъ

Роденъ е въ с. Мажуйчища презъ 1878 год. отъ бедни родители, ратаи изъ турскитъ чифлици. Майка му го е оставила сиракъ само на две-три години, а баща му, който е билъ много смѣлъ и буенъ младежъ, когато Мирчо е билъ само на 6—7 години, не можейки да понася оскръбленията, причинявани му отъ разни турци падари и кехаи изъ чифлицитъ, единъ день, съблазненъ и отъ хубавата пушка на едного измежду най-проклетитъ аги, съ тояга му е прѣсналъ черепа и въоръженъ съ хубавата пушка, отзовалъ се въ тогавашната хайдушка чета на Спиро Църне. Така Мирчо остава крѣгло сираче, защото скоро баща му пада убитъ нѣкъде изъ кумановско въ едно съ войводата си Спиро Църневъ.

Прибранъ отъ свои роднини, Мирчо трѣбвало е да изкарва самъ прехраната си, за която целъ се билъ улавялъ изъ селото за овчарче и воловарче. Когато Мирчо е възмжалъ, отъ Прилепско започва едно емигриране, тъкмо презъ годинитъ на затишието, следъ окончателното унищожение на четничеството, което се бѣше засилило и създадо следъ освобождението на България. Той е билъ съблазненъ отъ предприемачи, които, срѣщу нищожно възнаграждение, улавяли млади момчета, снабдявали ги съ паспорти и ги отвеждали въ Ромъния, България или Сърбия, дето извършвали наемани отъ господаритъ имъ работи. Така Мирчо е билъ отведенъ въ Бѣлградъ, воденъ и отъ желанието да научи за сждбата на баща си отъ живиятъ въ онова време хайдутинъ Шике. Той останалъ дълги години и работилъ въ гр. Бѣлградъ.

Презъ 1903 год. ренегатътъ Григоръ Лямеvъ, следъ едно престѣпление, извършено на българска територия заедно съ нѣколко свои сподвижници забѣгва въ Сърбия и, за да не бжде обезпокояванъ отъ властитъ, които можеха да го потърсятъ като криминаленъ престѣпникъ, той се приближава до сръбскитъ, току що създадени срѣди, за създаване сръбски чети въ Македония въ услуга на сръбската пропаганда тамъ. Зимата на 1903—1904 год. Григоръ прекарва въ Бѣлградъ и презъ това време можалъ да събере около себе си 20-на души млади македончета, съблазнени отъ охолниятъ животъ въ Бѣлградъ и отъ обещанията на Григора да имъ създаде положение, решили да заминатъ съ него за Македония. Между съблазненитъ е билъ и чисто-сърдечниятъ момъкъ Мирчо Найдовъ, който влѣзълъ въ четата на Григоръ Лямеvъ, безъ да знае, че намѣренията на ренегата сж били пѣклени. Единъ день, когато трѣбвало тѣ да потеглятъ, въ комитета сж били извикани всички, за да получатъ последни наставления и опжтвания въ предстоящата имъ работа. Цинично е било държанието на Григора въ това събрание, и той е отворилъ очитъ на непоковаренитъ характери, присжтвуващи заедно съ другитъ. Между тѣхъ сж били стариятъ кичевски войвода Наки Лавчанеца и Мирчо Найдовъ.

Наке прѣвъ и своевременно е заминалъ за България, а Мирчо се укрилъ въ деньтъ на заминаването на Григоровата чета за Македония. Това едва не е коствувало живота на Мирчо, тъй като за сѣрбитъ е станало ясно, че както Наке избѣга и донесе на задграничното представителство на В. М. Р. Организация за намѣренията на Григора, сжщото и Мирчо ще направи. Пуснати сж били въ диритъ му убийци,

но благодарение закрилата на ханджията му хазаинъ, той се спасилъ и следъ нѣколко дневно прикриване сполучилъ да избѣга въ България. Тукъ той се явилъ въ представителството и донесълъ, че Григоръ е заминалъ съ чета, която е имала за задача чисто пропагандаторски и противонародни цели. Помолилъ да го приематъ и изпрататъ съ нѣкоя чета за Прилепско. Тѣй като за Прилепско не е имало такава, той помолилъ да го приематъ

Гого Ацевъ, прилепски войвода

въ велешката чета, а тя тъкмо е била готова да се връща подъ началството на войводата Стефанъ Димитровъ.

Въ Велешката околия започва службата му на родината съ едно себеотрицание и ненадмината храброст, скромност и изпълнителност. Мирчо е обърналъ внимание върху себе си съ добритъ си качества на другаръ. Еднакво той е обичанъ отъ другаритъ си, както и отъ войводата и населението. Но копнеяло е сърцето му да стѣпи кракътъ му изъ родниятъ му край, да видятъ нѣкога невръстното овчарче и воловарче сега вече храбъръ поборникъ за свободата на всички, включително и вчерашнитъ му господари. При една среща на велешани съ прилепчани, Мирчо е пожелалъ да отиде съ прилепчани. Прилепскиятъ войвода Гого Ацевъ, комуто Мирче е направилъ добро впечатление, се съгласилъ да го приеме и, когато Ст. Димитровъ е отказалъ да се раздѣли съ добриятъ си четникъ безвъзмездно, Гогата се е съгласилъ да го замѣни съ сжщо така храбрия и изпълнителенъ четникъ Велко Попадинчето.

Още от първият момент Мирчо е бил обикнат от другаритъ си, а войводата му се счелъ за щастливъ, че той му е станалъ дѣсна ржка. Мирчо е билъ неграмотенъ, обаче, надаренъ съ природна интелигентностъ, той напълно и съ едно рѣдко съзнание изпълнявалъ дългътъ си къмъ родината, държалъ се е чудно другарски къмъ всѣкого: прямъ въ всѣко отношение, винаги готовъ да се жертвува за дѣлото и другаритъ си, а нарежданията и заповѣдитъ на войводата и ржководнитъ срѣди на организацията сж били законъ за него и никой не е билъ така въ състояние да ги изпъл-

съ легални срѣдства нѣма да се откажатъ отъ предателското си дѣло, поради което сж били взети мѣрки да се унищожатъ нелегалнитъ сподвижници на пропагандата. Стефанъ Димитровъ бѣше замѣстенъ отъ Панчо Константиновъ, родомъ отъ гр. Велесъ, подпоручикъ отъ българската армия.

Презъ 1906 год. въ една среща между двамата войводи на Прилепската р. околия Георги Ацевъ и велешката — Панчо Константиновъ е било решено съединенитъ чети усилены съ милиция отъ дветѣ околии да предприематъ една наказателна експедиция въ селата, които сж доброволно приемали и съдей-

ствували на ренегатитъ.

Тази експедиция завърши фатално. Убити отъ засада сж били и двамата войводи Георги Ацевъ и Панчо Константиновъ.

Мирчо, който и въ този нещастенъ моментъ се намиралъ на лѣвия флангъ на четитъ, застаналъ на чело и ги е извадилъ безъ повече жертви отъ засадата. Завелъ е овдовелата прилепска чета съкрушителна отъ скръбъ за войводата си милиция въ Прилѣпско.

Прилепскиятъ окол. к-тъ назначава Мирчо да завежда околията до пристигане на титулярниятъ окол. воивода.

Всенародна панихида при грока на Дамянъ Груевъ въ с. Русиново презъ 1916 год.

нява, както Мирчо е правилъ. Всичко това Мирчо е вършилъ "както споменахме напълно съзнателно и безъ да е давалъ поводъ нѣкога, предъ нѣкого, съ дѣло или дума, че така постѣпва съ каква да е амбиция, освенъ разбирайки, че той така си изпълнява своя дългъ къмъ дѣлото, за което всѣки трѣбва да е готовъ да се жертвува.

Гога Ацевъ, виждайки заложитъ, които обладалъ Мирчо, се е заелъ да го научи на четмо и писмо, за да може да му повѣрѣва и самостоятелна работа въ голѣмата прилепска околия. Мирчо и това желание на войводата е изпълнилъ „по дългъ“.

Презъ цѣлото време и до смъртта на войводата му Г. Ацевъ, Мирче е билъ негова дѣсна ржка. Понеже съ служенето си въ продължение на цѣла една година въ велешката околия, той е улеснявалъ връзкитъ между прилепскитъ и велешкитъ чети.

Първата враждебна спремо Организацията акция отъ страна на ренегатитъ на чело съ Григоръ Лямевъ бѣше подлото нападение и убиване на велешкиятъ околийски войвода Стефанъ Димитровъ въ Стровишката гора презъ 1905 год. Тази акция вече напълно и за всѣкого доказа, че ренегатитъ

Мирчо, достойно изпълнилъ възложената му задача, като е поддържалъ и крепилъ духътъ у хората на организацията изъ селата на обитаваната околия. А следъ пристигане на окол. войвода, Мирчо остава да завежда Прекуридскиятъ районъ, който, граничащъ съ сѣрбоманската зона, бѣше най-важниятъ районъ въ околията. Денонощна непосилна работа. Всѣкидневни стѣлкновения съ сѣрбоманскитъ чети и турския аскеръ съставляваха живота на прекуридската чета. Не само Мирчо, но и другаритъ му, повлияни отъ примѣра му, никога не издигнаха гласъ на оплакване отъ сѣдбата си или пожелание за почивка. Въ редъ сражения съ турския аскеръ и сѣрбоманскитъ чети Мирчо вървеше неустрашимъ винаги прѣвъ. Не веднажъ той съ своята неустрашимостъ и изпълнителностъ е спасявалъ положението и живота на цѣли чети. Мирчо спаси положението на живота на ядрото отъ четитъ въ знаменитото сражение „На ножъ“ презъ юний 1907 година.

Мирчо, насоченъ отъ войводата си П. Ацевъ, прѣвъ зае, изпреварвайки турския аскеръ, до миниращата чука надъ Попадийската пещера. Това изпреварване бѣше само съ 20 крачки. Турскитъ

патрули изненадани отъ Мирчо, залегнаха само на двадесет крачки, като дадоха една жертва. Останалитъ съ исключение на едного, закрил се задъ една скала, отстжиха, преследвани отъ Мирчовата манлихера.

Следъ това сражение, когато Прекуридскиятъ районъ бѣше заетъ отъ Енвербейовиятъ отрядъ и смущаванъ отъ сръбскитъ чети, а съединенитъ чети трѣбваше да се отдалечатъ въ Морихово, Мирчо съ четата си остана въ района си, дето всрѣдъ гѣмжило отъ неприятелски отряди той сполучи да накаже предателитъ отъ с. Никодимъ.

Презъ живота си Мирчо само една грѣшка има

като слѣзълъ въ гр. Велесъ. Отъ тамъ се връща въ гр. Прилепъ, дето веднага се заема съ частна работа, за да изкара прехраната си.

Преди обезоръжителната акция Мирчо забѣгва въ чужбина, следъ като се бѣше оженилъ. Мобилизацията отъ 1912 год. го сварва въ София. Тамъ той се мобилизира и постѣпва въ Прилепската чета, която действува въ тилътъ на турскитъ войски въ Кратовско, Велешко и Прилепско, а следъ завизмането на Прилепъ отъ сѣрбитъ, Мирчо заминава далечъ отъ родниятъ си край, спасявайки се отъ сръбското му преследване.

Презъ голѣмата война Мирчо служи въ 5-и

Изпращането на Велешкия доброволчески отрядъ подъ войводството на Даме Мартиновъ презъ 1922 год.

въ Прилепската околия, която се дължи на безпрекословното му подчинение на заповѣдитъ отъ началството му. Презъ зимата на 1907 год. окол. войвода бѣше Тане Николовъ. Единъ агентъ провокаторъ донесълъ клеветнически доносъ противъ ръководителя на с. Мажуйчища. Тане безъ да провѣри доноса, заповѣда на Мирчо да иде въ с. Мажуйчища и убие не само селския ръководител, но и двамата му братя.

Мирчо, който познаваше много добре този селски ръководител, вѣренъ на своята изпълнителност, безъ да му помисли, отива и туря въ изпълнение заповѣдта. Когато се потърси отговорностъ за този актъ, околийскиятъ войвода намѣрилъ за нужно да замине ужъ по работа задъ граница и оставя Мирчо самъ да отговаря за акцията.

Този случай и нѣколко акции на оставенитъ безъ ръководство четници отъ Тане Николовъ въ края на 1907 и началото на 1908 год. изложиха Мирчо предъ управата на околията и окръга, поради което Мирчо трѣбваше да напусне околията.

Хуриета го завари на пѣтъ за задъ граница въ велешката околия. Понеже велешани бѣха се легализирали, сжщото сторилъ и Мирчо съ другаритъ си

македонски полкъ. На кочанскитъ височини въ една атака той е билъ леко раненъ.

Презъ 1917 год. Мирчо е билъ командированъ на служба въ Моравско. Въ едно сражение съ четата на Коста Пекянеца, Мирчо е билъ раненъ и, пренасянъ въ нишкитъ болници, е умрѣлъ отъ кървоизлияние.

Мирчо, живя упоенъ отъ възвишения народенъ идеалъ за свобода и умрѣ сразенъ въ борбата за реализиране този идеалъ.

Въ борбата той бѣ неустрашимъ борецъ и редкѣ пионеръ на идеята. Предъ нищо той се не спиралъ, колчемъ бѣ повикванъ въ служба на народа си и идеала, на който така безкористно служи непрекъснато до смъртта си.

Мирчо не знаеше, що е страхъ предъ дългътъ си спрямо дѣлото и другаритъ си. Той винаги прѣвъ подкачалъ боя и последенъ напускаше бойното поле. Всички му качества, като човѣкъ и четникъ и войвода, респектираха и внушаваха само довѣрие между своитъ и всѣваха страхъ между враговетъ. Въ всички сражения неприятелитъ неговото име зовѣха: „Ахъ, бре Мирче, ще паднешъ

въ ржцетъ ни“, а той имъ отговаряше: „Елате, що бѣгате, азъ съмъ толкова близо до васъ!“

Обичанъ бѣше Мирчо отъ вички. Малко и голѣмо, мжжко и женско, знаеше кой е и какъвъ е Мирчо. Колчемъ влезеше четата въ селото, деца и старци пожелаваха Мирчо съ нераздѣлния си другаръ Форцата да квартирува въ тѣхния домъ, четитѣ щѣха презъ цѣлиятъ день да слушатъ духовититѣ разкази на Форцата за подвизитѣ на четитѣ и гледатъ мълчаливата блага и привличаща всѣкого усмивка на Мирча. Мирчо не приказваше, освенъ когато съобщаваше нарежданията и заповѣдитѣ на окол. комитетъ или войводата или самъ нареждаше службата на селскитѣ работници и на четниците.

Добритѣ и изпълнителни четници и организационни работници и ржководители винаги се удостоиваха отъ неговата ласка, която незабравяше да имъ напомни, че за всѣка простѣпка еднакво биха понесли отговорността наравно и съ най-обикновенитѣ си съселани. Мирчо не прощаваше никому за простѣпкитѣ, за да не си позволяватъ престѣпления, които влачеха следъ себе си тежки наказания.

Мирчо скърбѣше много, когато му се наложеше

да наказва добритѣ работници, но никога не прощаваше никому прегрѣшенията. И, защото той носѣше само добра душа, отпочиваше си, когато не бѣше той отговорниятъ въ дружината или въ селото. Когато околийскиятъ войвода посетѣше района, той възлагаше всички текущи въпроси за разрешение отъ войводата, а той съ Форцата търсѣха само развлечение, събирайки около себе си четници и селяни, съ които прекарваха по цѣли дни и нощи въ хумористични приказки, заливайки въ смѣхъ събеседницитѣ си.

Мирчо, както умѣеше да се бие, така сжщо обичаше да се смѣе и, макаръ мълчаливо, взимаше участие въ развлеченията на другаритѣ си, които никога не забравяха мѣстото на Мирчо помежду си, защото той още по-добре умѣеше да респектира всѣкого, а другаритѣ си най-добре. Преценката на Мирчо за другаритѣ бѣше най-вѣрниятъ указателъ за годността на индивидитѣ. А Мирчо бѣше откровенъ и прякътъ, защото по неговитѣ разбирания дѣлото не допускаше лицемѣрие. Откровеностъ и прямота бѣше девиза му.

Вѣчна память на доблестниятъ синъ на Македония.

П. Ацевъ

Вмѣсто ревизии — приключения

(Спомени и преживѣлици)

Учителствувахъ въ Крушово и нито за мигъ ми е минавало презъ ума, че е възможно нѣкакво мѣстене, особено пѣкъ въ началото на зимата. За голѣмо очудване, обаче, такова последва. И азъ, по неволя, на 6 декемврий 1905 год. се намѣрихъ въ с. Баница, Леринско. Селото се зарадва, че вижда своя учителъ отъ времето, когато се подготвяше за великия день на разплатата съ вѣковния тиранинъ и, схващайки, че съмъ дошълъ семейно въ време, когато не може да се набави зимнина, побърза да ми се постави напълно въ услуга, съ каквото може и каквото има, а училищното настоятелство ми опредѣли безплатна квартира, отопление и освѣтление. Селянитѣ сжщевременно се чувствуваха и горди, дето тѣхния учителъ бѣше не само старши такъвъ на училището имъ, но и *надзирателъ* на училищата въ селата, спадащи въ Охридската епархия. Съ тая моя допълнителна служба селото Баница придобиваше първенстващо мѣсто и въ културно отношение.

Следъ като си подредихъ работата въ училището и следъ като приключихъ съ подготовката и съ самата работа на околийския конгресъ, който свикахме въ с. Горничево въ първитѣ дни на месець януарий 1906 год., приготвихъ си планъ за ревизиране училищата въ селата на района ми. Повѣрително ми бѣше препоржчано отъ Митрополията непременно да събера най-подробни и точни сведения и за инороднитѣ училища, особено турскитѣ. Въ изготвянето на плана за ревизията взимаха участие и войводитѣ Тане и Дзоле, защото смѣтаха да използватъ обиколката ми и за ревизиране дѣлата и каситѣ на селскитѣ комитети.

Въпросътъ за ревизиитѣ ми въ с. Воцарани бѣ объектъ на по-особени размишления по причини, че трѣбваше да се посѣти и турското училище, а можехъ да бѣда винаги подъ зоркото наблюдение и на турското население и на полицията, тъй като селото бѣше административенъ центъръ на нахия

— седалище на мюдюринъ, джандармерийски участъкъ и пр. Независимо отъ това, трѣбваше да се държи смѣтка и за обстоятелството, че моята ревизорска училищна служба бѣше *тайна*, тъй като правителството не даваше да имаме училищни инспектори, страхувайки се, и много основателно, че сжщитѣ ще изпълнятъ и функцията апостоли на противодържавни идеи.

Отъ по-нататъшното ми изложение ще се види, че подробно обмисляния отъ насъ планъ се катурна съ главата на долу и моитѣ ревизии се обърнаха на приключения.

Януарскиятъ студъ бѣше много голѣмъ и азъ чакахъ да по-омекне времето, за да трѣгна по обиколка. Неочаквано, обаче, ктмъ края на месеца двама джандари, идвайки отъ ктмъ с. Горничево, отбили се при кмета въ с. Баница и му поржчали — по заповѣдь — веднага да изпрати въ участъка въ Воцарани *българския учителъ*, който да носи съ себе си училищната диплома.

Преди азъ да науча новината, войводитѣ Тане и Дзоле, които пребиваваха тоя день въ Баница, я бѣха научили и бѣха размислили върху въпроса, какъ да се постѣпи. По туй време азъ бѣхъ на заседание въ една група въ Долната махла (българската) и вечерята, прибирайки се дома, ми известиха, че съмъ виканъ на вечеря у Дзолеви. Въ кжщата на войводата заварихъ Танета, четника Геле Алушевъ, дѣдо Коста Олевъ и милиционера Мице Мискара. Въпросътъ за извикването ми въ Воцарани биде разгледанъ съ подобаваща сериозностъ. Изказаха се опасения да не би властта да е получила за станалия въ с. Горничево и председателствуванъ отъ мене околийски конгресъ и подъ благовиденъ предлогъ — проверка на свидетелство — да иска да ме арестува. Физически слабъ, основателно всички допускаха, че не ще мога да издържамъ адскитѣ мжки, на каквито обикновено биваха подлагани заловенитѣ въ престѣпления противъ държавната си-

гурностъ учители и комитаджии, а и азъ самия-нека откровено признавая това-треперѣхъ предъ тая страшна мисль, която като кошмаръ непрестанно смущаваше ума и съвестта ми, понеже не бѣхъ издържалъ въ туй отношение пробенъ изпитъ. Направи се и предложение да не се отиде въ Вощарани, а да се укрива и стана фираръ (нелегаленъ), но никой не настоя за приемането му, защото всѣки разбираше, че въ връзка съ диренето ми е възможно да се предизвика афера, последицитѣ на която можеха да бждатъ катастрофни за цѣлата околия.

Нл другия день, около 10 часа пр. пладне, съ дѣдо Коста влѣзохме въ конака, дето се помещаваха мюдюрлука, участъка, данѣнния бирникъ и др. власти. Единъ джандаринъ ни въведе при Муката. Послѣдниятъ посрешна Олева много радушно, а мене, съ когото за пръвъ пжтъ се вижда, изгледа ме много внимателно, любезно ми протегна ръка и, като се обърна къмъ Олева, засмѣно му рече:

„Достумъ, вашиятъ даскалъ е толкова добъръ, колкото и лошъ; едновременно е и човѣкъ и комита нали?“

Македонки въ народни Крушовски носии

— Понеже не може да се знае точно каква цель се гони съ извикването ти, азъ съмъ на мнение, рече Дзоле, за всѣка евентуалностъ, да бждешъ придруженъ отъ дѣдо Коста Олевъ и той да те представи въ участъка, като предварително се срещне тамъ съ Муката, началника на джандармерията, съ когото сж стари приятели и при туй доста близки, и при нужда, вѣрвамъ, ще може да те защити. Юсеинъ Муката е отъ Леринъ, уважава нашия паша. (А Изетъ паша имаше чифликъ въ Баница и бѣше влиятелна личностъ) и, независимо отъ приятелството си съ дѣда Коста, държи смѣтка и за хората, които пашата уважава. А дѣдо Коста е единъ отъ тия баничени, които се радватъ на пашовото довѣрие и благоволение и Муката много добре знае това. Покрай това, въ случай че бждешъ задържанъ, дѣдо Коста ще разбере причинитѣ на задържането ти и ще можемъ да съобразимъ мѣркитѣ било за твоео спасение, било за облекчение на положението ти.

Това предложение се прие като единствено най-разумно за момента. На менъ и дѣдо Коста се дадоха, за да ни се намѣрятъ (разбери за рушвети), 10 златни турски лири.

— Само добъръ човѣкъ и добъръ даскалъ е, отвърна дѣдо Коста сжщо така засмѣно. Дѣдо ти Коста никога не би приелъ да придружава до хюкюмата и да препорѣча на органитѣ на властта и на най-добритѣ си приятели, какъвто ми е и Юсеинъ ефенди, лоши и опасни за държавата хора. — Хай, хай! ухили се дяволито Муката. Прося извинение. Щомъ ти си на мене приятель и той на тебе, хелбетте, е сжщевременно и мой приятель и не може или, по-право, небива да бжде лошъ човѣкъ!

Последнитѣ думи изрече никакъ натъртено и ме изгледа знаменателно. Следъ това стана, порѣча на джандаринъ да ни донесе три кафета „сладки ала турка“ и започна да разпитва за Баница и за познатитѣ му тамъ, като не забрави, макаръ въ шеговита форма, да попита и за здравето на „Дзоле капитанъ“. Дѣдо Коста много умѣло отклони отговора, като неусѣтно за турчина поде разговоръ на друга тема.

Муката, преди да ме въведе въ кабинета на мюдюрина, намѣри за нужно да ми обясни, че повикването ми било въ грѣзка съ едно окръжно предписание на Битолския Меарифъ Мюдюри (Вилаетска Дирекция на Просвѣтата) да бжде провѣренно

отъ администрацията дали учителитѣ иматъ завѣрни отъ Меарифа дипломи и, въ случай, че се окаже нѣкой безъ завѣренъ дипломъ, да бжде глобенъ и лишенъ отъ правото да учителствува. А що ще отнася до личността, предъ която трѣбваше да се представя, ми каза:

— Мюдюринѣтъ е опакъ човѣкъ, грандоманъ и голѣмъ простакъ, та може и да те наруги. Ти недей му обръща внимание, а дрѣжъ се достойно, за да разбере, че предъ него не стои простакъ, а човѣкъ съ по-висока култура отъ неговата и съ по-високо образование отъ неговото, макаръ и да е рая. Знай-между насъ да си остане-той смѣта насъ и васъ, турци и българи, за „диви румелийци“, а себе си — за финѣ, изтънченъ и културенъ царигражданинъ и се горѣе съ нѣкакво си благородство. . . . Азъ ще стоя тукъ покрай прозорчето, ще подслушвамъ и, при нужда, ще взема мѣрки въ твоя защита . . . , защото . . . приятелството ми съ дѣдо Коста ми е по-ценно дори отъ службата. . .

И засмѣнъ до уши, потупа по рамо Олева, който му отвърна съ съответенъ комплиментъ.

Мюдюринѣтъ бѣше самъ въ кабинета си. Той бѣше низкъ, пълненъ, шкембестъ. Надъ тоя тулумъ стърчеше обла глава съ червендалесто лице, дебѣли и червени бърни, надъ които, извити „ала Вил хелмъ“, лъщѣха черни мустаци. Отстрани на орловия му и продълговатъ носъ, впити въ месата, лъщѣха две очи, черни и живи.

Шомъ ме видѣ, доби една сериозна и кисела физиономия, и една презрителна усмивка проблѣсна по деблитѣ му джуки.

Следъ обикновения разпитъ за име, презиме, родно мѣсто, възраст, поданство, народностъ, образование и кжде съмъ го завършилъ, мѣстоучителствуване, брой на ученици и ученички, на учители и училища, поиска да му предамъ училищния дипломъ. Като взе свидетелството, разгърна го съ бѣлитѣ си, меки, пълнички и украсени, като дамски, съ златни прѣстени рѣце, върте го, обръща го, вгледва се въ него и почва троснато-сърдито да иска да му обясна, на какъвъ езикъ е свидетелството и печата; защо на български да е (въ случай самъ си отговори), а не на официалния, на турски езикъ; дали ние, българитѣ, си представяме, че Солунъ (свидетелството ми бѣше издадено отъ Солунската Българска гимназия) не е въ турска територия, а въ нѣкоя *комитска болгаристанска* страна; дали ние смѣтаме турцитѣ за хора глупави, безъ култура, безъ национално сѣзнание и държавнически способности: дали и много други дали. . . И колкото повече приказваше, толкова повече се разпалваше и ясно бѣше, че се стреми да ме предизвика. Азъ, обаче, му отвърнахъ съ тонъ на учтивост и го помолихъ да ме извини, за гдето съмъ не компетентенъ, следователно, ми е невъзможно да му отговоря на всичкитѣ му въпроси и да му обясна това, което го интересува. Все пакъ трѣбваше да му дамъ да разбере, че всичкитѣ му въпроси сж излишни и неумѣстни и за туй му казахъ:

— Азъ твърдо вѣрвамъ, Модюрѣ ефенди, какво Битолскиятъ Меарифъ Мюдюру, преди да завѣри моя дипломъ, е поискалъ по надлежния редъ да му се обясни защо дипломътъ и печата не сж на турски езикъ и следъ като му се обяснило, той го е завѣрилъ, и, както виждате, ми е разрешилъ да учителувамъ.

Мюдюринѣтъ кипна. Свилъ вежди и цѣлъ по-червенѣлъ отъ ядъ, той се разтрепери. Бързо и

дълбоко дишайки, корема му подскачаше и раздрѣнкваше висулкитѣ по златното му кордонче на джобния му часовникъ.

— Едеписъ! Комита! Ти ли мене ще обяснявашъ какъ ставатъ тия работи! Ще ти дамъ да разберешъ предъ кого стоишъ и какъ отговаряшъ! Ей сега ще те пратя долу да те направятъ *тербие* и да ти прочетатъ уроци отъ *усуль китабъ*.

И въ момента, когато търсѣше звънчето, за да извика онбашията и даде нареждането си, прозорчето до мене се отвори и изъ съседната стая се подаде русата глава на Муката.

— Бей ефенди, заговори Юсеинъ, нали щѣхте да излизате? Ако обичате, Вие си излѣзте, пѣкъ изпатете даскала при мене да го *помереметя* малко, както азъ зная.

— Олурѣ, ефендѣмъ, отвърна мюдюринѣтъ съ задоволство и ме изпрати при Муката.

До като последниятъ се разпореждаше за придружаването на началството отъ нѣкой джандаринъ, дѣдо Коста Олевъ ми разправи на бързо какъ слушали разговора на мюдюринъ и какъ Муката, възмутенъ, побързалъ да ме отърве отъ неприятността да тѣрпя тормоза на единъ глупецъ. Проче, работата не бѣше тамъ — Муката мразѣше мюдюринъ и търсѣше само поводи да го излага.

— Никого нѣма да пускашъ при мене, чухме Юсеинъ да казваше нѣкому и следъ туй влѣзна въ стаята, затвори вратата и се обърна къмъ мене съ приятна усмивка:

— Ама ишъ! Глупецъ! Разбра ли, що за чешитѣ е това Стамболско шкембе? Ние може да се гониме, да се преследваме, дори да се избиваме — за политика, разбира се — ама ние сме си йерли, топракъ кардашларъ и при нужда се крепиме, си помагамъ. . . . Той не е за тука. . . . Не е за насъ. Скоро ще му вържемъ тенекията. . . .

И смѣйки се съ явно задоволство, отиде при долапа, измѣкна едно шише съ ракия, взе и три чашки и дойде при насъ.

Използувахъ приятното настроение, за да изпълня служебния си дългъ — да направя ревизия на българското и турското училища въ селото. Като видя, че не съмъ ичкиджия, Муката благоволи да удовлетвори желанието ми да посетя турското училище и се запозна съ тѣхния муалимъ. Давайки ми стражаръ да ме заведе до училището, поръча ми по-скоро да се върна, защото ще му гостувамъ на обѣдъ заедно съ Олева.

Шомъ стигнахме до училището, освободихъ стражаря и влѣзнахъ въ класната стая. Ходжата и ученицитѣ му спрѣха занятията и насочиха изпитателни погледи въ мене. Въ единъ мигъ обхванахъ всичко: въ дѣното на стаята, на колѣне върху козя кожа единъ чалмалия човѣкъ съ рѣдка брада и дълги костеняви мустаци, съ дълга прѣчка въ рѣжа. Предъ него на рогозки, сжщо на колѣне, облактили се върху ниски столчета, клатушкаха се около 25 ученици и ученички. На чиноветѣ си държеха отворени жѣлти книжлета — молтвеничета, читанки и букварчета. Поради това, че трѣбваше да бжда посрѣщнатъ като гостъ и колега, ходжата преустанови работата и, като ми подаде табакерата си, се зае да приготви кафето. Въ желанието ми да отида и въ българското училище, азъ гледахъ да не се бавя много въ турското училище и за туй помолихъ колегата да продължи занятията си. По негова заповѣдъ децата за мигъ се намѣриха по мѣстата си и по негово указание отвориха се десетина

книжлета на определена страница. По даденъ знакъ децата, клатушкайки се, почнаха да четатъ: *елифъ юстюнъ-е, елифъ есере-и, елифъ ютъюте-у; бе юстюнъ-бе, бе есере-би, бе ютъюте-бу* и пр. Ние, обаче, двамата сърбаме кафето, пушимъ и се разговаряме, защото колегата ми е много любопитенъ. Децата, разбира се, не можеха да не се интересуватъ отъ насъ и за туй четѣха наизустъ и зяпахъ. Колегата — нѣколкократно имъ се заклани съ глава, но рѣзбиратъ ли ти ония деца? Нѣкои даже почнаха да се закачатъ, да се мушкатъ, да се оплакватъ. Най-после търпението на колегата се изчерпи и зафраска съ дрѣновата си тояжка. За мигъ шумътъ спре. Две-три деца се превиваха отъ болки. Срѣдъ тишината едно синьооко момиче прѣхна да се смѣе. Ходжата се ядоса и доста силно го фрасна по рамо. То се преви, пишна си рамото, изгледа другаритъ си, сѣкашъ искаше да ги запита, какво да прави и заплака. Заплака и пакъ се засмѣя. И като виде, че ходжата наново ще го удари съ прѣчката си, нещастното момиче измѣсти се отъ мѣстото и за свое оправдание извика:

Свещеникъ Методий Ст. Чековъ

„Въшки пълзятъ по тестемелчика на Айше... За това се смѣя“.

— Ахъ, ти чистотнице! озбѣи се ходжата, та затова ли трѣбвало да се смѣешъ?

Ядосанъ и засраменъ, колегата ниско ми обясни, като че ли за свое оправдание, че не може живъ човѣкъ безъ въшки. Удобривайки съ глава мнението на колегата, разбира се, отъ учтивостъ, не безъ основание допуснахъ, че непременно ще да се е залѣпила на дрехитъ ми нѣкоя гадинка и стори ми се, че тѣлото ми взе да ме сърби... Ами сега? Рекохъ — да се махна веднага отъ тоя смраденъ и въшкарски домъ, но не бѣхъ си още привършилъ работата и затуй побързахъ да запитамъ колегата дали всички ученици сж отъ първо отдѣление, щомъ изучаватъ една сжща материя. Ходжата ми обясни, че отъ 26 ученика, 10 сж отъ второ отдѣление. Помолихъ го да прочетатъ последнитъ въ читанкитъ си. Ходжата разпореи и едно следъ друго три момчета бърже-бърже, разбира се, на изустъ прочетоха по единъ пасажъ отъ едно четиво, което се оказа, че е молитва. Помолихъ ходжата да ми позволи и азъ да поработя съ ученицитъ му. Позволи ми. Поканихъ едно момченце да ми прочете едно четиво отъ къмъ края на книжлето. Момченцето се изчерви, оправда се, че не сж учили тоя урокъ, но все пакъ съ моя помощъ можа да изкара едно редче. Поканихъ едно момиченце да продължи да чете сжщото четиво. Момиченцето сжщо така се изчерви, погледна учителя си и навеждайки глава, продума: „Окуя билмемъ“ (не знамъ да чета). Учителътъ побърза да ми обясни, че момичетата, споредъ Корана и заведената практика, могатъ всичко да изучаватъ, но само наизустъ. На жената било забранено да знае да чете и пише. Достатъчно било да знае да изрича молитвитъ за абдеса, молитвитъ за кланяне и най-главно молитвата *Сюбханике* (единъ видъ нашето *Отче Нашъ*). И за да изпъкне предъ мене като човѣкъ

съ либерални възгледи, додаде, шептейки ми: „Това е въ духа на Корана, ама азъ не сподѣлямъ тия мухлясали разбирания и държа, щото образование, както у васъ, да бжде задължително и за женитъ, ама смѣя ли да говоря на тая тема предъ моитъ фанатични муслюмани, които гледатъ на жената като на сжщество само за... „магария!“

— Ами освенъ четене имате ли други учебни предмети, напимѣръ, пишене, смѣтане, предмето учение и др.?

— За пишене, момчетата пишатъ; за смѣтане — смѣтаме. Асѣж, родителитъ на децата не щатъ да ставатъ синоветъ имъ ходжи, та да знаятъ и цѣлия Коранъ на изустъ; желанието на родителитъ е да знаятъ децата имъ да прочетатъ; да пишатъ името ми и да умѣятъ да си направятъ смѣтка на пазаря. Друго не искатъ и за туй и азъ друго не имъ преподавамъ.

Станахъ, изказахъ задоволството си отъ запознанството ни, похвалихъ го за добрия успѣхъ и като го поканихъ да ми дойде на гости въ Баница, пуснахъ ржка да се сбогувамъ. Ходжата освободи децата за обѣдъ и трѣгна съ мене. Заяви ми, че много му се иска да дойде въ Баница и вѣрва, че на много нѣщо ще се поучи отъ мене, защото знае, че ние, бѣлгарскитъ учители, особено тия, като мене, които сж свършили *идадие*, сме подготвени за муалими, а не за ходжи, като него, но... не смѣе...

— Казватъ, че който турчинъ влѣзне въ Баница, живъ вече не излиза отъ тамъ...

— Сакънъ, колега! Това е мръсна клевета! Моля, не вѣрвай на подобни глупости! За доброто име на селото и за достойнството на властѣта азъ протестирамъ! Какъ е възможно това? Моля, опровергавай подобни мѣлви...

— Които, за нещастие, не сж мѣлви, а истина! пресече ме колегата...

Разговаряйки, стигнахме до хюкюмата, Джандаринъ застана предъ насъ, козирува и ми „докложи, че шефа му ме чака за обѣдъ. Колегата ме освободи.

Следъ като ни нагости, Юсеинъ Муката повика чаушина и му поржча да нареди двама джандари да ни придружатъ до вододѣлния гребенъ „Забрѣдска мила“.

— Хей, до кждето се вижда пжтя, се обърна къмъ мене, като ми посочваше мѣстото презъ прозореца на стаята си.

Правейки ниски теманета и стискайки си ржце, ние съ дѣдо Коста му благодарихме за услугата и любезното гостопримство и го помолихме да не измжчва момчетата, които, безъ нужда трѣбва да ни придружаватъ.

— Не може, господа, запротестира Муката. Вие сте ми мили гости. Азъ съмъ длъженъ да ви изпратя съ честъ и салтанатъ, за да разбератъ тамъ... (И той, намигвайки и усмихвайки се дяволито, посочи къмъ Баница), че Юсеинъ държи смѣтка, какви и чий хора посрѣща и изпраща... Моля извинете ме, за гдето джандаритъ ми ще ви придружатъ само до „Забрѣдска мила“. Нѣма какъ: до тамъ се простира моята властъ. Тамъ пжкъ започ-

Мирчо Божковъ Кочовъ

ва неговата власт . . . Не се опитвайте да ми противоречите: Дзоле е неспокоен заради даскала — това и мене, пък и на вас е добре известно и съм положителен, че от височината на нѐкое бърдо следи за вас и чака да види, дали ще ви пусемъ обратно двама или пък ще задържимъ даскала. Нека ви види придружени отъ джандари: Нека се погревожи малко! Какво отъ това? Нищо! После пакъ ще се зарадва и ще му ударите довчера единъ гуляй и, вървамъ, все пакъ ще каже два-три лафа добри за своя политически противникъ Юсеина . . . А сега — хай, добъръ ви пжтъ и пакъ заповѣдайте! Поздравете всички приятели въ Баница. Хемъ да Дзоле ефендие махусъ селямъ! (А и на г-нъ Дзоле нароченъ поздравъ).

И, за да ни отнеме възможността да възразимъ, бърже отвори вратата, тръгна напредъ и ни представи предъ приготвенитъ за пжтъ джандари.

— — —
Да направя ревизия на българското училище въ Вощарани ми бѣше невъзможно, обаче, спокойно направихъ ревизия на училището ни въ с. Забърдени, въ което учителствуваше тамошния жителъ Лазо Мицевъ. Ревизирахъ и комитета.

Преди мръкнало настигнахме Баница. Приближавайки мѣстността „Тамбулкигъ“, чухме изсвирване. Отгоре се обади Мице Мискаротъ и ни извика, махайки съ ржка. Огдѣлихмъ се отъ шосето и, като се изкачихме горе, бидохме радостно посрѣщнати отъ Дзолета и Танета . . .

— Не напразно Юсеинъ Муката ни увѣряваше, извика дѣдо Олевъ, че вие сте разтревожени за нашата сждба и че следите отъ нѐкое високо мѣсто. Добра вечеръ и . . . махусъ селямъ!

Н. К. Майски

Х р о н и к а

Ржководното тѣло на Илинденската организация изпрати до г. г. председателитъ на дружества „Илинденъ“ следното окръжно:

Господине председателю,

2-ий августъ — *Илинденъ*, патрония празникъ на организацията ни, който ни напомнюва великия подвигъ на македонца въ борбата му за свобода, приближава.

Както всѣка година, така и тая година *Илинденъ* трѣбва да бжде отпразднуванъ по най-тържественъ начинъ.

Ржководното тѣло, следъ като се занима съ тоя въпросъ, реши отпразднуването на 32-та годишнина на илинденското въстание да се чествува така:

1. Въ деня на празника да се отслужи панихида за всички паднали борци за свободата на Македония и молебень за живитъ илинденци;

2. При отслужването на панихидата въ черква да се държи подходяща речъ отъ опредѣленъ отъ настоятелството ораторъ;

3. На предния недѣленъ день, 28 юлий, да се устрои възпоменателно утро съ подходяща сказка, придружена съ декламации и пѣсни;

4. Да се поканятъ бѣжанцитъ отъ Македония и тия отъ Тракия, Добруджа и Западнитъ покрайнини чрезъ съответнитъ имъ настоятелства, както и гражданството масово да посетятъ утрото и панихидата, като за това се отнесете писмено до настоятелствата и издадете за целта покана.

Надѣваме се, че ще вземете всички мѣрки за по-торжественото отпразднуване 32-та годишнина на Илинденското въстание и оставаме съ братски поздравъ.

Председателъ: Л. Томовъ

Секретаръ: Хр. Шалдевъ

На 25 мартъ 1935 година се помина свещеникъ Методи Стояновъ Чековъ. Той е роденъ на 2 юний 1874 г. въ с. Екши-су, Леринско, и произхожда отъ видното и патриотично семейство Чекови. Въ продължение на 42 години той, както и неговитъ братя, носи тежкия кръстъ на български общественикъ въ поробена Македония, а после като изгнаникъ бѣ редъ години енорийски свещеникъ въ

гр. Червенъ-Брѣгъ, дето се и помина, като остави въ дълбока печаль роднини, близки и енориаши. Въ Илинденското въстание той взе непосредствено участие.

Покойниятъ бѣ дълги години редовенъ членъ на Илинденската организация и като членъ на фондъ посмъртната каса на време си внесе 1000 левовата си вноска.

На 7 априлъ 1935 година се помина **Мирчо Божковъ Кочовъ**. Той е роденъ на 8 априлъ 1865 година въ гр. Прилепъ. Живѣлъ е дълги години въ Крушово, дето и се задомилъ. Билъ е членъ на рев. организация и презъ илинденското въстание взелъ непосредствено участие въ Демирхисарско съ войводата Мирчо Сопотски. Следъ войната забѣгна въ България и се засели въ гр. София, дето се занимаваше съ самарджийство.

Мирчо бѣше редовенъ членъ на Илинденската организация и такъвъ въ посмъртната каса до смъртта си.

РЖКОВОДНОТО тѣло на Илинденската организация кани членоветъ на посмъртната каса да внесътъ 10-левовитъ си вноски за 129 и 130 смъртни случаи за Дяконъ Евстати и Мирчо Божковъ Кочовъ, отъ Софиското дружество

РЕДАКЦИЯТА на сп. „Илюстрация Илинденъ“ настоятелно моли всички ония г. г. абонати, които не сж се издѣлжали, да изплататъ абонаментитъ си за изтеклитъ и текущата VII годишнина въ най-скоро време.

Ония г. г. абонати на VII-та годишнина, които се издѣлжатъ направо предъ Ржководното тѣло (София, ул. Лавеле 16) до края на м. августъ, ще получатъ премия по изборъ едно годишно течение отъ III, IV, V и VI годишнини.

СЪОБЩАВА СЕ за знание, че канцеларията на Ржководното тѣло и редакцията на сп. „Илюстрация Илинденъ“ се примѣстиха на ул. Лавеле, 16

За Илинденъ ще излѣзе отъ печатъ специаленъ за празненството **Илинденски листъ**, който ще се изпрати до настоятелствата на дружествата за ржчна разпродажба между илинденци, емиграцията и гражданството.